

BEVRAGING TOEKOMST SECUNDAIR ONDERWIJS

januari 2016

INHOUD

1

-
- (4) Situering
 - (6) Perstekst
 - (9) Samenvatting in 10 aandachtspunten
 - (11) Samenvatting van de resultaten
 - (19) Resultaten per vraag
 - (20) Opdrachten voor het secundair onderwijs
 - (23) De huidige indeling in onderwijsvormen
 - (27) Specialiseren in een bepaald studiegebied
 - (31) De overgang van het basis- naar het secundair onderwijs
 - (37) De start van de begeleiding bij studie- en beroepskeuze
 - (40) Het maken van een studie- of beroepskeuze
 - (42) Stages zijn belangrijk om werkervaring op te doen
 - (45) Zorgbeleid en de leerlingenbegeleiding in het secundair onderwijs
 - (51) Zicht op de leerprestaties via dagelijks werk en examens
 - (53) Het B-attest
 - (57) Het C-attest
 - (60) Wat is belangrijk opdat kinderen zich gelukkig voelen in een
secundaire school?
 - (66) Dit wilden ouders nog kwijt

SITUERING

2

De VCOV, Vlaamse confederatie van ouders en ouderverenigingen, is de ouderkoepel voor het vrij onderwijs. We werken rond ouderbetrokkenheid en –participatie op school door informatie, begeleiding en advies op maat te bieden. Ouders een stem geven is één van onze belangrijkste doelstellingen, niet alleen op school maar ook in het onderwijsbeleid.

We zijn dan ook heel blij met de burgerbevraging die de Koning Boudewijnstichting organiseerde over de toekomst van het secundair onderwijs. 24 ouders discussieerden gedurende drie weekends. Minister Crevits benadrukte dat de grote lijnen van het Masterplan voor de modernisering van het secundair wel vastliggen, maar dat voor de invulling ervan de inbreng van ouders nog welkom is. Hier hadden wij als ouderkoepel oren naar en we stelden zelf een [elektronische bevraging](#) op om zoveel mogelijk ouders de kans te geven hun stem te laten horen over dit belangrijk thema. Hier was duidelijk nood aan want de bevraging was een ongezien groot succes met maar liefst 6216 respondenten!

We benadrukken dat we naar een toegankelijke bevraging gestreefd hebben waar op korte tijd veel mensen aan konden deelnemen. Toch menen we te mogen stellen dat de bevindingen relevant zijn. Met meer dan 6000 deelnemers kunnen we duidelijk tendensen vaststellen.

Voor de verspreiding maakten we gebruik van onze eigen kanalen. We vroegen alle scholen en ouderverenigingen van het vrij onderwijs om de bevraging door te sturen naar ouders. Ook onze nieuwsbrief Ouderlink en de sociale media werden hiervoor ingezet. Dit maakt dat we zowel ouders uit een georganiseerde ouderwerking, als individuele ouders bereiken. Wellicht vulden ook heel wat leden van schoolteams, al dan niet zelf ouder, de bevraging in. De verspreiding beperkte zich tot het vrij onderwijs, maar we kunnen niet uitsluiten dat ook ouders met kinderen in de andere netten deelnamen.

Om ook de stem van doelgroepouders te horen, deden we beroep op het Netwerk tegen Armoede en het Internationaal Comité. Zij verspreidden de bevraging, maar aangezien de reacties anoniem zijn kunnen we niet nagaan hoeveel ouders via hen deelnamen.

De vragen werden samengesteld op basis van de ervaringen die we met het thema hebben. Al van bij de nota Monard volgen we de ‘hervorming van het secundair onderwijs’ op: we nemen deel aan studiedagen, volgen onderzoek op, organiseren ouderbevragingen, luisteren naar wat leeft bij ouders... Zo konden we gericht vragen stellen naar die thematieken die ouders nauw aan het hart liggen, zoals o.a. studiekeuze en attestering.

De bevraging liet ouders de mogelijkheid om toelichting te geven bij hun antwoordkeuze. Hier werd dankbaar gebruik van gemaakt. Per vraag waren er gemiddeld 860 toelichtingen. Op de laatste vraag ‘Dit wil ik nog kwijt’ kwamen 897 reacties. Het maakte van de verwerking een immense opdracht, maar de resultaten zijn er veel rijker door. Uit de reacties blijkt dat het enorm geapprecieerd werd dat ouders werkelijk hun ei kwijt konden. De toekomst van het secundair onderwijs houdt ouders bezig, dat staat vast. Voor de volledigheid vermelden we nog dat er aan de deelname geen ander voordeel verbonden was dan het kunnen uiten van zijn of haar mening.

PERSTEKST

3

Het secundair onderwijs van de toekomst volgens 6216 ouders

Vlaamse minister van Onderwijs Hilde Crevits wil werk maken van de plannen om het secundair onderwijs te moderniseren. Maar hoe moet het onderwijs van de toekomst eruit zien volgens ouders? Wat zijn de voorwaarden om hun kinderen te laten slagen in het onderwijs? 6216 ouders namen deel aan een bevraging van de Vlaamse confederatie van ouders en ouderverenigingen (VCOV). De massale reacties tonen aan dat ouders blij waren hun ei kwijt te kunnen.

Vlaams minister van Onderwijs Hilde Crevits : “Met ons onderwijs willen we het talent van elke jongere volop ontplooiën. Dat is wat ouders verwachten. De vraag naar vernieuwing is duidelijk aanwezig en de Vlaamse confederatie van ouders en ouderverenigingen legt ook enkele pijnpunten bloot. De inbreng van de vele ouders dient als voedingsbodem voor de geplande ontwikkelingen i.v.m. de modernisering van het secundair onderwijs, de hervorming van de lerarenopleiding, de studiekeuze en de leerlingenbegeleiding. Hervormingen breng je samen tot stand, in dialoog. Vandaar mijn waardering voor de vele ouders die aan deze bevraging hebben meegewerkt.”

COMMUNICATIE & SAMENWERKING = BETROKKENHEID

Een goede communicatie en samenwerking tussen schoolteams, leerlingen en ouders is belangrijk om de modernisering van het onderwijs én de onderwijsloopbaan van elke leerling te laten slagen. Ouders willen betrokken worden zodat ze op het einde van het schooljaar niet voor verrassingen komen te staan. Ook de stem van de leerling zelf moet volgens ouders meer gehoord worden.

VLOT VAN BASIS- NAAR SECUNDAIR ONDERWIJS

Ouders vinden de voorbereiding op het secundair onderwijs in het basisonderwijs zeer belangrijk. Leerlingen moeten er ‘leren leren’ en basisvaardigheden verwerven om de overstap naar het secundair makkelijker te kunnen maken. Een goed onthaal is essentieel zodat leerlingen kunnen ‘thuis’ komen op de grote school. Helaas verloopt dat vaak nog niet zo goed.

‘SAMEN’ ALS SLEUTELWOORD IN DE ZORG EN LEERLINGENBEGELEIDING

De leerlingenbegeleiding in het secundair onderwijs kan beter als ouders ze vergelijken met het zorgbeleid in de basisschool. Ouders verwachten een goede samenwerking tussen alle betrokkenen zodat voor ieder kind de nodige zorg in samenspraak bepaald kan worden. Beschikbare en professionele leerlingenbegeleiders op school en van de school zelf, zijn daarvoor belangrijk. De onafhankelijkheid van CLB-medewerkers vinden ouders een must, net als de discretie van de leraren en de leerlingenbegeleiders. Ouders appreciëren de ‘antennefunctie’ van de school. Zij vinden het belangrijk dat de school hen als opvoedingsverantwoordelijken en als specialist van hun eigen kind van in het begin betreft bij het zorgproces.

Inclusief onderwijs, geïntegreerd onderwijs, onderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften... kunnen rekenen op de waardering en het begrip van ouders. Maar ze vragen

zich wel af hoe leraren dit allemaal in de praktijk kunnen realiseren. Zijn er voldoende middelen? Is er voldoende deskundigheid?

STUDIEKEUZE: VROEG WAAR NODIG, LAAT WAAR MOGELIJK

Ouders liggen wakker van het studiekeuzeproces van hun kinderen. Hoe verloopt dit best? En waar zullen hun kinderen deze keuze waar kunnen maken? Ouders vragen zich af of met de modernisering en bijhorende reorganisatie een passend en voldoende onderwijsaanbod in de buurt gegarandeerd kan worden.

Kiezen is niet eenvoudig. Daarom geven ouders de voorkeur aan een lang begeleid keuzeprocess. Ja, zelfs tot en met het 4de jaar secundair onderwijs. Voor sommige kinderen is het dan weer zaak de keuze zo snel mogelijk te realiseren. Ook dit moet mogelijk zijn om demotivatie te vermijden.

Ouders vinden dat de verschillende onderwijsvormen (aso, bso, kso, tso) 'kunnen', maar ze hebben recht op een (even-)waardig imago. Ouders kijken verwachtend uit naar uitgebreidere keuzemogelijkheden binnen een beperkter aantal studierichtingen. De vraag naar 'tussenstappen' in de huidige onderwijsvormen kan zo misschien worden opgevangen.

DESKUNDIGE LERAREN MET PASSIE

Ouders willen professionele en enthousiaste leraren. Kennis en vaardigheden bijbrengen, leerlingen coachen, communiceren met leerlingen en hun ouders, ondernemingszin stimuleren, gezondheid en welzijn promoten... vragen om deskundige leraren met passie. Ouders erkennen dat de verwachtingen voor leraren hoog zijn. Maar ook voor leerlingen is de druk hoog. In het onderwijs van de toekomst mag het welbevinden van de leerlingen zeker niet vergeten worden.

ATTESTERING, EEN MUST?

Bij het B- en C-attest hebben ouders heel veel vragen. Goede communicatie, goede studiekeuzebegeleiding en mogelijkheden om de juiste keuze binnen een eigentijds keuzeaanbod waar te maken, zijn hun belangrijkste wensen. Lukt het even niet voor een scholier, dan vragen ouders remediëring met een perspectief. B- en C-attesten worden dan een uitzondering, zo niet zinloos. Een sjoemelaanpak van de toekomst van hun kinderen – en onze samenleving – staat duidelijk niet in het woordenboek van ouders. Verantwoord investeren daarentegen des te meer.

AANDACHTSPUNTEN

4

1. Ouders verlangen **duidelijke en tijdige communicatie** over het leer- en ontwikkelingsproces van hun kind. Ze willen zowel **betrokken** worden bij de zorg en leerlingenbegeleiding voor hun kind, als bij het ruimere onderwijsbeleid zoals bijv. deze bevraging rond de toekomst van het secundair onderwijs.
2. **De leerling zelf** moet meer inspraak hebben in zijn/haar eigen onderwijsloopbaan. Er moet meer naar hen geluisterd worden en meer met hen in overleg gegaan worden over bijv. hun studiekeuze.
3. Ouders verwachten een goed onthaalbeleid in elke secundaire school zodat de **overgang van basis- naar secundair onderwijs** optimaal kan verlopen. Ook continuïteit van zorg is een voorwaarde.
4. **Een goede studiekeuze** wordt vroeg genoeg gemaakt door leerlingen die weten welke richting ze uit willen, en laat genoeg door leerlingen die hun interesses en talenten nog moeten verkennen. Om dit mogelijk te maken moet de perceptie van de huidige onderwijsvormen veranderen. Schakeltrajecten tussen de onderwijsvormen zijn wenselijk.
5. Ouders verwachten **deskundige en gemotiveerde leraren** voor hun kinderen. De basis van de professionaliteit wordt gelegd in de lerarenopleiding. Tijdens de loopbaan mag de nodige bijscholing niet ontbreken. Ouders vragen ook een kwaliteitsvolle evaluatie en waar nodig bijsturing van de leraren hun functioneren.
6. Een goede **leerlingenbegeleiding** vereist een goede samenwerking tussen alle betrokkenen: leerling, ouders, school, cel leerlingenbegeleiding, CLB en ev. externe diensten. Leerlingen met **specifieke onderwijsbehoeften** moeten de nodige **zorg** in het gewoon onderwijs krijgen, rekening houdend met de draagkracht van de school. Deze zorg moet er ook zijn voor hoogbegaafde leerlingen. Flexibiliteit, differentiatie en maatwerk passen in een plan van aanpak. Het buitengewoon onderwijs moeten blijven bestaan voor leerlingen die het nodig hebben.
7. **Zittenblijven** zou zo veel mogelijk vermeden moeten worden, maar ouders vinden wel dat een B-attest de mogelijkheid open moet laten om het leerjaar over te doen in de gevolgde richting.
8. **Stages** zijn belangrijk in alle onderwijsvormen, niet alleen voor het opdoen van werkervaring maar ook voor levenservaring. Goede stageplaatsen en dito begeleiding zijn allesbepalend.
9. Ouders stellen vast dat de **druk op leerlingen** te hoog is. Er is na school te weinig tijd voor sport en ontspanning. Activerende werkvormen zoals groepswork zien ouders liever tijdens de schooluren gebeuren, zowel om de werklast na school te verminderen als om ouders te ontlasten van het vervoer.
10. Het secundair onderwijs van de toekomst zet meer in op **talenten en vaardigheden**. Algemene vorming blijft belangrijk maar kennis is niet alles. Ook bij het **evalueren** moeten andere aspecten aan bod komen bijv. inzet, attitudes, sociale vaardigheden, vooruitgang...

RESULTATEN samenvatting

5

1 ONDERWIJSNIVEAU EN –VORM

Antwoordkeuzen	Reacties
het basisonderwijs	36,45% 2.259
het buitengewoon basisonderwijs	1,34% 83
het algemeen secundair onderwijs	65,92% 4.086
het beroepssecundair onderwijs	6,34% 393
het technisch secundair onderwijs	19,60% 1.215
het kunstsecundair onderwijs	1,02% 63
het buitengewoon secundair onderwijs	0,89% 55
het deeltijds onderwijs	0,26% 16
Ik heb geen kinderen in het leerplichtonderwijs	4,32% 268

Er werden geen andere persoonlijke gegevens gevraagd dan 'Ik ben ouder van kind(eren) in ...'.

Ouders met meer dan 1 kind konden meerdere antwoorden aanduiden, waardoor het totaal percentage meer dan 100 bedraagt. Respondenten met kinderen in de eerste graad van het secundair onderwijs (SO) moesten noodgedwongen toch een onderwijsvorm aanduiden, een onnauwkeurigheid in de antwoordcategorieën.

De meerderheid van de respondenten blijkt één of meer kinderen in het aso te hebben, nl. 65,9%.

Ouders met kinderen in het tso, bso en kso zijn vertegenwoordigd door resp. 19,6%, 6,3% en 1%. Het buitengewoon en deeltijds secundair onderwijs blijven elk onder de 1%, maar in absolute cijfers zijn ze toch door enkele tientallen ouders vertegenwoordigd.

Iets meer dan een derde van de ouders duidt aan dat ze een kind hebben in het basisonderwijs

(36,4%). Een kleine groep heeft een kind in het buitengewoon basisonderwijs (1,3%).

Tenslotte geeft 4,3% van de ouders aan dat ze geen kind (meer) hebben in het leerplichtonderwijs.

2 OPDRACHT(EN) VOOR HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Antwoordkeuzen	Reacties
Leerlingen grondig voorbereiden op jobs in de toekomstige arbeidsmarkt	44,98% 2.606
Zorgen voor de algemene ontwikkeling van alle leerlingen	63,15% 3.659
Leerlingen voorbereiden op de samenleving van de toekomst	51,81% 3.002
Leerlingen hun talenten helpen ontdekken en deze verder ontwikkelen	76,03% 4.405
De klemtoon leggen op het ontwikkelen van vaardigheden, eerder dan op kennisoverdracht	26,30% 1.524

'Leerlingen hun talenten helpen ontdekken en ontwikkelen' is volgens ouders (76%) de belangrijkste opdracht van het secundair onderwijs.

Ouders pleiten voor 'onderwijs op maat' van hun kind. Dit houdt in dat men kijkt naar de eigenheid van het kind en afhankelijk daarvan bepaalt of hij/zij meer nood heeft aan het ontwikkelen van vaardigheden of het vergroten van kennis. De meeste ouders zijn voorstander van een goede balans tussen 'kennen' en 'kunnen' op school. Ze vinden dat het (secundair) onderwijs een gezond evenwicht moet nastreven tussen algemene kennisoverdracht en het ontwikkelen van vaardigheden.

Leerlingen moeten op school ook 'skills' aanleren die ze in hun later (beroeps-)leven nodig zullen hebben, bijv. probleemoplossend denken, leren samenwerken, communiceren...

63,1% van de bevroegde ouders meent dat het secundair onderwijs moet bijdragen aan de algemene ontwikkeling van de leerling(en). Ouders en onderwijs moeten 'partners in opvoeding' zijn. Ouders

zien specifieke opvoedingstaken voor het onderwijs, zoals het aanleren van sociale en relationele vaardigheden en waardenbeleving. De school moet aandacht hebben voor het welbevinden van alle leerlingen.

Een volgende belangrijke opdracht voor het secundair onderwijs is jongeren leren samenleven in onze maatschappij. Jongeren helpen opgroeien tot mondige, kritische volwassenen die respectvol omgaan met elkaar, met diversiteit en religie.

Het secundair onderwijs moet jongeren ook voorbereiden op 'het latere leven'. Veel ouders vinden dat vakken als gezondheidsleer en EHBO, maatschappelijke vorming en actualiteit in het lespakket moeten opgenomen worden. Omgaan met nieuwe media en financieel opvoeden is een veelgestelde verwachting van ouders.

3 DE HUIDIGE INDELING IN ONDERWIJSVORMEN

Een overgrote meerderheid van de ouders (79,2%) kan zich vinden in de huidige indeling van onderwijsvormen. Toekomstgericht maakten ze echter heel wat bedenkingen om enkele ernstige tekorten in het huidige en toekomstige systeem te doen verdwijnen.

Het is duidelijk dat er moet gewerkt worden aan de perceptie van de verschillende onderwijsvormen. De hogere waardering van het aso is een feit. Het bso en tso kampen met een imago probleem. Eén van de redenen is het beruchte watervalstelsel. Ouders onderkennen de nadelen van het watervalstelsel en vragen om oplossingen. Eén van de suggesties die geen structurele aanpassing vereist, is de terminologie die leraren én ouders hanteren. Termen als 'afzakken' en 'niet aankunnen' zijn de perfecte illustratie bij de waterval. Als ieder zou vegen voor eigen deur en met een open blik zou kijken, zou er al veel verholpen kunnen worden.

Heel belangrijk daarbij is het studiekeuzeproces. Wanneer moet dit beginnen en hoe krijgt dit vorm? Inzetten op info vanaf het basisonderwijs en de verkenning van talenten en interesses genieten duidelijk de voorkeur. Een ruime basisvorming waarbinnen leerlingen kennis kunnen maken met verschillende disciplines is voor ouders belangrijk. Langere keuzetrajecten met een steeds verdere verfijning van de studiekeuze tot en met het 4de jaar genieten veel bijval. Ook hier speelt de vraag naar een gelijkwaardige waardering van de verschillende (toekomstige) mogelijkheden, maatschappelijk en op de scholen zelf.

"Over de muur kijken" wordt gezien als een voordeel voor het keuzetraject en de motivatie van de leerling. Samenwerkingstrajecten, lesprojecten, contacten tijdens schoolactiviteiten... kunnen de kloof tussen de verschillen leef-en leerwerelden overbruggen en dwingen het nodige respect af.

Voor leerlingen wiens studiekeuze al vroeg duidelijk was/is, pleit men voor een verdere/aangepaste doorstart in de gekozen studierichting. Een flexibeler traject zou mogelijk moeten zijn zodat waar nodig, vroeg gekozen kan worden, en waar mogelijk, laat. Demotivatatie wordt zo vermeden en leerlingen krijgen de kans hun interesses en mogelijkheden zo ver mogelijk uit te diepen en te verkennen.

Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften moeten op school terecht kunnen met hun vragen. Ouders zijn bezorgd om het niveau en de kwaliteit van de zorg die in het SO wordt geboden.

Leerlingen – en zeker (hoog)begaafden - moeten voldoende uitgedaagd worden. Professionele leraren en leerlingbegeleiders moeten dit kunnen garanderen. Maar, zijn er voldoende mogelijkheden, vragen ouders zich af.

Wat betreft doorstroom tussen de verschillende onderwijsvormen hebben een aantal ouders problemen ervaren: te weinig basis, te grote verschillen... maken dat leerlingen helemaal gedemotiveerd geraken en afhaken. Impliciet pleiten deze ervaringen voor een betere en soepeler afstemming op elkaar van de studiegebieden/studiedomeinen en studierichtingen in het (toekomstige) SO.

4 SPECIALISEREN IN EEN BEPAALD STUDIEGEBIED

Ouders onderlijnen erg het belang van een ruime basis waarin leerlingen kunnen kennismaken met de verschillende keuzemogelijkheden en waarin leerlingen de kans krijgen om hun talenten, interesses en mogelijkheden te ontdekken.

Dat scholen zich na de eerste graad gaan toespitsen op één of ander studiegebied kan op begrip rekenen bij een goede helft van de respondenten. Men kan meer kwaliteit bieden, infrastructuur kan beter uitgebouwd worden, leraren kunnen deskundiger/specifieker worden aangeworven en verder geprofessionaliseerd. Vooral in huidige bso, tso en kso kan specialisatie op de goedkeuring van ouders rekenen.

Tegelijk maken dezelfde ouders vaak kanttekeningen bij de toenemende specialisatie. De diverse samenleving en arbeidsmarkt moet men ook kunnen terugvinden in het onderwijs. Dit is goed voor de leerlingen, zo niet gaat men een eenzijdige kijk op mens, werk en samenleving in de hand werken.

In het kader van het studiekeuzeproces en schoolkeuze van leerlingen vallen volgende bedenkingen op:

- Leerlingen hebben het erg moeilijk om een gepaste studiekeuze te maken.
- De eerste graad moet kost wat kost ruim/breed zijn om leerlingen te laten kennismaken met talenten, interesses en mogelijkheden.
- Het studiekeuzetraject kan zelfs tot het 5de jaar verder vorm krijgen door keuzevakken aan te bieden om zo de studiekeuze geleidelijk aan te verfijnen.
- Een divers aanbod van studierichtingen op aso, bso, tso, kso-niveau kan tegemoet komen aan de bedenking dat leerlingen in hun opleiding kennis moeten maken met leerlingen, leef- en leerwerelden cfr. de diverse samenleving.

Ouders onderschrijven massaal het belang van een goede algemene vorming/basisvorming naar de toekomst. Dit moet samengaan met een goede studieoriëntering en specialisatie zodat leerlingen na het zesde jaar SO voldoende gewapend zijn om verder te studeren of om te gaan werken.

Tot slot liggen ouders echt wakker van de letterlijke bereikbaarheid van geschikt onderwijs in de toekomst. Domein-, doorstroom- en campusscholen zullen wellicht een feit zijn. Maar, gaan zij voldoende bereikbaar zijn/blijven voor iedereen?

5 DE OVERGANG VAN HET BASIS- NAAR HET SECUNDAIR ONDERWIJS

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
is ingrijpend	1,90% 95	12,97% 650	59,57% 2.986	25,57% 1.282
wordt goed voorbereid	3,14% 157	25,61% 1.279	63,26% 3.160	7,99% 399
wordt goed begeleid	3,11% 152	25,97% 1.268	62,58% 3.056	8,34% 407

De overgrote meerderheid van de respondenten (85,1%), vindt de overgang van het basis- naar het secundair onderwijs ingrijpend. Ouders melden dat dit afhankelijk is van verschillende factoren (basisschool, secundaire school, leerkrachten, kind, ouders...). Bijna 1 op 3 ouders is van mening dat de overgang niet goed voorbereid of begeleid wordt.

In de toelichtingen geven ouders een aantal aandachtspunten mee voor de voorbereiding op het secundair onderwijs vanuit het basisonderwijs. De leerplannen (vooral voor Frans) zouden beter op elkaar afgestemd moeten worden. Als voorbereiding op het secundair onderwijs heerst een grote

nood om kinderen reeds in de basisschool te 'leren leren' en om kinderen en ouders sneller een goed beeld te geven van het secundair onderwijs met al zijn mogelijkheden.

In het secundair onderwijs wordt dan weer het persoonlijk contact en de aandacht voor het welbevinden en diversiteit gemist. Om de moeilijke overgang te kunnen opvangen is daar een goed onthaalbeleid nodig.

Leerkrachten moeten voeling hebben met het individuele kind en meer interageren, ouders moeten opletten met het maken van de keuze voor hun kind, het CLB wordt verwacht als neutrale speler advies te geven.

Aan de andere kant zijn er ouders die de voorbereiding bij de overgang niet in vraag stellen, maar wel een goede begeleiding in het secundair onderwijs verwachten. Zij vinden dat er niet te veel voorbereid hoeft te worden en dat kinderen hiermee belangrijke verantwoordelijkheden leren.

Ouders stellen in elk geval vast dat de overgang bij ieder kind anders ervaren wordt.

Meer structurele suggesties gaan van het werken met vakleerkrachten of niveauklassen naar het einde van het basisonderwijs toe, tot kleinere klassen (of zelfs scholen) in het secundair onderwijs. Tussen het basis- en secundair onderwijs in kan gewerkt worden met overgangsjaren of –graden, of het onderwijs kan anders ingedeeld worden dan in 2 delen van 6 jaar.

Ten slotte vragen ouders dat er tijdens de overgang van basisonderwijs naar secundair onderwijs ook aandacht geschonken wordt aan kwetsbare groepen.

6 DE START VAN DE BEGELEIDING BIJ STUDIE- EN BEROEPSKEUZE

De meerderheid van de ouders (47%) vindt dat de begeleiding bij studie – en beroepskeuze best start in de tweede graad van het secundair onderwijs. De meest voorkomende bemerking is dat we kinderen tijd moeten geven om hun talenten en interesses te ontdekken. Te vroeg een studie – of beroepskeuze maken, kan er voor zorgen dat bepaalde kansen en talenten onbenut blijven. Hoe ouder het kind, hoe bewuster er wordt gekozen.

Ouders pleiten ervoor om de talenten en vaardigheden van kinderen al van jongs af aan op te volgen zonder hen daarbij al vast in een bepaalde richting te duwen. Een meerderheid van de ouders is dan ook voorstander van een brede algemeen vormende basis in de eerste graad secundair onderwijs. Als je het aan de ouders vraagt, dan moeten we kinderen tijdens de eerste jaren laten proeven van wat er allemaal mogelijk is zodat ze een bewuste keuze kunnen maken.

Ouders verwachten een permanente monitoring afgestemd op het niveau van de individuele leerling. Studie – of beroepskeuze begeleiding zien ze als een opdracht van alle betrokkenen: leerling, ouders en leerkrachten.

7 HET MAKEN VAN EEN STUDIE- OF BEROEPSKEUZE

Ouders zijn erg begaan met het studiekeuzeproces van hun kinderen. Zij vragen een intensieve begeleiding waarbij ze zelf betrokken willen worden. Elk kind ontwikkelt op zijn of haar tempo en kiezen moet je leren. Daarom vragen de ouders dat de keuzemomenten geleidelijk worden opgebouwd. Zij zijn voorstander van flexibele trajecten en schakelmogelijkheden tussen de verschillende richtingen.

Keuzes die de toekomstige studie- en beroepsmogelijkheden inperken, zien de ouders liefst zo laat mogelijk. Anderzijds wordt gevraagd om zo vroeg mogelijk te differentiëren in functie van talenten en interesses om schoolmoeheid en demotivatie te voorkomen.

8 STAGES ZIJN BELANGRIJK OM WERKERVARING OP TE DOEN

Antwoordkeuzen	Reacties	
in alle studierichtingen	78,31%	4.119
in het huidige ASO	1,88%	99
in het huidige BSO	20,42%	1.074
in het huidige TSO	18,67%	982
in het huidige KSO	8,02%	422
in het buitengewoon secundair onderwijs	10,30%	542

Een kleine 80% van de ouders vindt stages belangrijk in alle onderwijsvormen. Resp. 20,4%, 18,7% en 8% vindt stages vooral nuttig in bso, tso of kso. Aso wordt aangevinkt door 1,9% van de ouders. Buitengewoon secundair onderwijs door 10,3%. De som van de percentages is meer dan 100 omdat het mogelijk was meerdere antwoorden aan te vinken.

Bijna 80% van de ouders zegt stages in alle onderwijsvormen belangrijk vinden. Toch blijkt uit de toelichtingen dat vele ouders stages voornamelijk zinvol vinden in beroepsgerichte opleidingen. Dit kunnen we niet rijmen met de cijfergegevens. De oorzaak ligt misschien in de vermelding van 'werkervaring' in de vraagstelling.

Ouders zien verschillende voordelen van stages, naast het opdoen van de werkervaring op zich: kennismaken met het 'echte' arbeidsleven, leerstof toepassen in de praktijk, levenservaring opdoen en helpen bij de studiekeuze.

Als kritische noten melden ouders dat er zowel binnen als buiten de school zinvolle alternatieven zijn voor stages en dat het belangrijk is een goede stageplaats te vinden met kwaliteitsvolle begeleiding.

9 ZORGBELEID EN LEERLINGENBEGELEIDING IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Ouders vinden een goed zorgbeleid essentieel en vragen uitdrukkelijk om betrokken te worden bij de zorg en leerlingbegeleiding die aan hun kind gegeven wordt. Ze vinden ook dat de school een antennefunctie kan hebben wat betreft het algemeen welzijn van jongeren en vragen hierbij dat er steeds een goede samenwerking moet zijn tussen alle betrokkenen: de leerling zelf, de school, de leerlingbegeleiding, de ouders, het CLB en externe diensten. Een continuïteit van zorg doorheen de jaren is een noodzaak; bereikbaarheid en zichtbaarheid van de leerlingenbegeleiders en het CLB een wens.

Ouders zijn eerder kritisch over het M-decreet. Volgens hen moet er rekening gehouden worden met de draagkracht van de school en vinden ze dat regulier onderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften moet kunnen tot op zekere hoogte. Zo kan het M-decreet een uitdaging zijn.

De school moet ook differentiëren in twee richtingen en in staat zijn om te excelleren voor hoogbegaafden of leerlingen die nood hebben aan extra uitdaging of leerstof. Veel ouders vinden dat de school niet enkel een plek is om te presteren, maar er moet ook aandacht gaan naar het welbevinden en de emotionele en sociale ontwikkeling. Door op zoek te gaan naar de talenten van elke leerling is het mogelijk om hun eigenwaarde op te krikken. Om dit alles te realiseren verwachten ouders goed gevormde, vlot bereikbare en gemotiveerde leraren en uiteraard voldoende middelen.

10 ZICHT OP DE LEERPRESTATIES VIA DAGELIJKS WERK EN EXAMENS

Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
2,89% 150	16,15% 838	63,59% 3.299	17,37% 901

Ouders vinden de huidige evaluatiemethodes goed, maar te veel cijfergericht. Zij missen in de evaluatie via dagelijks werk en examens aandacht voor andere aspecten zoals motivatie, sociale vaardigheden, welbevinden, persoonlijke ontwikkeling en de evolutie van de leerling. Ouders geloven in het belang van overleg met de leerkrachten, maar missen ook daar extra aandacht voor de vaardigheden die niet in cijfers gevat worden. Na de evaluatie vragen de ouders herkansingsmogelijkheden en begeleide remediëring met een perspectief.

11 ATTESTERING

Ongeveer 2/3 van de ouders vinden de A-B-C-attesten een werkbaar systeem. Dit betekent niet dat er geen vraagtekens en opmerkingen bijgeplaatst worden. Integendeel. De meeste ouders vinden dat zittenblijven moet vermeden (of zelfs afgeschaft) worden. In de alternatieven die ze voorstellen zitten grote verschillen.

Het B-attest leidt volgens ouders tot een negatieve keuze en bestendigt het watervalstelsel. Zittenblijven leidt tot een laag zelfbeeld en schooluitval. Vooral het opnieuw doen van vakken waarin men geslaagd was, is heel demotiverend. Indien de leerling naar een andere richting gaat, kan de leerling, mits bijscholing, naar een volgend jaar overstappen. Zittenblijven is overigens een dure zaak voor de gemeenschap.

Een B-attest omwille van een tekort voor één of twee vakken vinden ouders een spijtige zaak. De tekorten kunnen het jaar daarna bijgewerkt worden, bijvoorbeeld door schakelprogramma's. Een aantal ouders verwijzen naar het systeem van het hoger onderwijs waar leerlingen vakken kunnen meenemen naar een volgend jaar.

Een B- of C-attest kan voorkomen worden door een degelijke studiekeuze- en studiemethode begeleiding. Men zou op zoek moeten gaan naar de oorzaken van het falen en doelgericht remediëren door middel van een 'plan van aanpak'. Het B- of C-attest mag geenszins een verrassing zijn. De school moet vooraf in gesprek gaan met de leerling en zijn ouder. Samen kan er bekeken worden waar de interesses, talenten en noden liggen.

Een aantal ouders hebben het gevoel dat de beoordeling door de klassenraad niet objectief gebeurt. De leerkrachten hebben volgens deze ouders niet altijd zicht op het volledige plaatje. Heel wat ouders vinden dat de klassenraad weinig rekening houdt met 'moeilijke puberjaren' of een moeilijke thuissituatie. Leerkrachten zouden meer moeten kijken naar de talenten en het groeipotentieel van de leerling. Veel ouders vinden het dan ook een goed idee om terug herexamens in te voeren. De opwaardering van het vakantiewerk is een andere mogelijkheid.

Wat betreft het B-attest vinden ouders dat dit niet bindend mag zijn. De keuze om het jaar over te doen moet mogelijk blijven. Anderzijds zijn er ook een deel ouders die vinden dat het B-attest wel bindend moet zijn zodat de leerling verplicht is om een andere studierichting te kiezen. Een andere groep ouders vindt dit dan weer absoluut niet kunnen. Zij vinden dat de keuze voor een studierichting bij het kind en de ouders moet liggen en dat deze keuze niet mag beperkt worden.

Er zijn ook ouders die meer 'out of the box' denken. Zij vinden dat het onderwijs van de toekomst flexibeler moet zijn. Zittenblijven en studierichtingen horen bij een verouderd systeem. Het onderwijs zou meer afgestemd moeten zijn op het tempo, de interesse en de talenten van de leerling. Een modulair systeem sluit hier beter bij aan. Het onderwijs wordt dan niet per studiejaar opgebouwd, maar per module, waartussen de leerlingen vlot kunnen overschakelen.

In het huidige systeem moeten er immers te snel, te veel keuzes gemaakt worden.

12 WAT IS BELANGRIJK OPDAT KINDEREN ZICH GELUKKIG VOELEN IN EEN SECUNDAIRE SCHOOL?

Ouders zijn het er over eens dat een enthousiast schoolteam en professionele leraren het belangrijkste zijn om te werken aan een positief en veilig schoolklimaat waar leerlingen zich thuis voelen. Het secundair onderwijs moet een brede vorming geven en leerlingen begeleiden in hun zoektocht naar hun toekomst. Dit betekent dat niet enkel kennis belangrijk is, maar dat de school ook talentgericht moet werken en ook zeker moet inzetten op (sociale) vaardigheden. Daarom moeten leerlingen niet enkel opgevolgd en geëvalueerd worden met punten, maar moeten er veel meer andere aspecten aan bod komen in de evaluatie : inzet, motivatie, attitudes, samenwerking, enz.

Een open en duidelijke communicatie met en naar ouders is onmisbaar: ouders willen dat er ook naar hun stem geluisterd wordt en dat ze inspraak mogen hebben bijv. in het gezondheidsbeleid van de school. Ook vinden ze het belangrijk dat er naar de leerling zelf geluisterd wordt én dat er rekening gehouden wordt met hun mening.

Ouders vinden dat goede faciliteiten en een degelijke infrastructuur fijn zijn, maar dat dit niet het belangrijkste is. Een goede infrastructuur mag niet primeren op het welzijn van de leerlingen. Ouders beklemtonen wel dat de infrastructuur veilig en in orde moet zijn en dat er aandacht moet geschonken worden aan nette lokalen, verluchting en propere, onderhouden toiletten/sanitair.

Volgens ouders is het een meerwaarde wanneer de school kan inspelen op de diversiteit in de samenleving, maar hoeft het onderwijs ook niet alle maatschappelijke problemen op zich te nemen. Men vraagt extra aandacht voor een duidelijk en consequent pestbeleid. Het thema pesten mag niet één keer per jaar op de agenda komen, maar de school moet hier permanent op inzetten.

Tenslotte geven ouders aan dat er ook nog een grote verantwoordelijkheid ligt bij de ouders zelf en vinden ze dat ze zelf ook een belangrijke taak hebben in de begeleiding en ontwikkeling van hun kinderen.

13 DIT WILDEN OUDERS NOG KWIJT

Bijna 900 van de 6216 respondenten wilden nog iets kwijt na het invullen van de bevraging. De modernisering van het secundair onderwijs maakt heel wat los bij ouders. Het ligt hen nauw aan het hart en ze willen hun mening erover laten horen.

Een deel van de ouders benadrukte in hun reactie dat er dringend verandering moet komen in het secundair onderwijs. Toch is het niet omdat het onderwijssysteem weinig veranderd is ten opzichte van pakweg 30 jaar geleden (de schooltijd van vele ouders), dat per se alles veranderd moet worden. Ouders vrezen bijv. dat er minder aandacht besteed zal worden aan het verwerven van kennis. Voor vele ouders blijft dit essentieel. Kunnen we dit gegeven koppelen aan de grote druk waar ouders ons op wijzen? Leerlingen zouden onder grote druk staan om te presteren. Veel ouders vinden dat hun kinderen te weinig tijd hebben om zich te ontspannen. Met name de vele groepswerken worden regelmatig genoemd als tijdrovend en niet zinvol.

Tot slot kunnen we uit deze bevraging afleiden dat gemotiveerde leraren heel belangrijk zijn. Ouders waarderen de vele inspanningen die reeds gebeuren, maar stellen toch ook vast dat er bij sommige leraren tekortkomingen zijn. Deze zouden beter opgespoord en aangepakt moeten worden.

RESULTATEN per vraag

- (20) Opdrachten voor het secundair onderwijs
- (23) De huidige indeling in onderwijsvormen
- (27) Specialiseren in een bepaald studiegebied
- (31) De overgang van het basis- naar het secundair onderwijs
- (37) De start van de begeleiding bij studie- en beroepskeuze
- (40) Het maken van een studie- of beroepskeuze
- (42) Stages zijn belangrijk om werkervaring op te doen
- (45) Zorgbeleid en de leerlingenbegeleiding in het secundair onderwijs
- (51) Zicht op de leerprestaties via dagelijks werk en examens
- (53) Het B-attest
- (57) Het C-attest
- (60) Wat is belangrijk opdat kinderen zich gelukkig voelen in een
secundaire school?
- (66) Dit wilden ouders nog kwijt

6

Vraag 2: Welke opdrachten vind je belangrijk voor het secundair onderwijs ?

- Leerlingen hun talenten helpen ontdekken en deze verder ontwikkelen: 76%
- Zorgen voor de algemene ontwikkeling van alle leerlingen: 63%
- Leerlingen voorbereiden op de samenleving van de toekomst: 52%
- Leerlingen grondig voorbereiden op jobs in de toekomstige arbeidsmarkt: 45%
- De klemtoon leggen op het ontwikkelen van vaardigheden, eerder dan op kennisoverdracht: 26%

MAATWERK BIEDEN

Ouders zijn het eens:

“Onderwijs moet leerlingen positief aanmoedigen, bekrachtigen in hun kunnen, werken vanuit hun sterktes en hen blijven uitdagen!”

De meerderheid van de ouders verwacht **onderwijs ‘op maat’** van hun kind. Dit houdt in dat men kijkt naar de eigenheid van het kind en afhankelijk daarvan kiest of hij/zij meer nood heeft aan het ontwikkelen van vaardigheden of aan het vergroten van kennis. De ontwikkelingsprioriteiten moeten afhangen van de talenten van de leerling. Binnen het aso lijkt algemene ontwikkeling prioritair, in een beroepsopleiding is het voorbereiden op een concrete job belangrijker.

Ouders vinden een **goede oriëntering** van de leerling tijdens het volledige leertraject noodzakelijk. Het secundair onderwijs moet de leerling begeleiden en voorbereiden op een juiste studiekeuze of plaats op de arbeidsmarkt. Elk kind moet verschillende keuzemogelijkheden hebben. Deze begeleiding moet in samenspraak met de leerling én in nauw overleg met de ouders.

Ouders verwachten dat kinderen met een beperking **goed opgevolgd en gedifferentieerd** worden geholpen. Ook een goede begeleiding bij leerstoornissen vinden ze belangrijk.

BIJDRAGEN AAN DE OPVOEDING

Ouders en onderwijs moeten **‘partners in opvoeding’** zijn. Opvoeden is de taak en de verantwoordelijkheid van de ouders, maar ook het onderwijs kan eraan bijdragen. De bevroegde ouders zien specifieke opvoedingstaken voor het onderwijs. Ze vinden het bijvoorbeeld belangrijk dat er op school gewerkt wordt aan sociale en relationele vaardigheden. Dit kan gaan van het bijbrengen van respect en discipline tot weerbaarheid en verdraagzaamheid. Maar ook de vaardigheden die nodig zijn in het bedrijfsleven worden best op school geoefend, zoals: opkomen voor jezelf, zelfstandig én in team werken, anderen coachen, communiceren...

Waarden en normen en de beleving ervan vinden ouders een erg belangrijke opdracht voor het onderwijs. *‘De school, die waarden beleeft, voorleeft en doorgeeft’* staat centraal. Elke school, ongeacht de richting, moet fundamentele waarden en normen van onze maatschappij meegeven aan de jongeren, bijv. leven in een multiculturele samenleving, verdraagzaamheid... Onderwijs kan zo bijdragen in de strijd tegen radicalisering en bendevoering én een opvangnet zijn voor kinderen uit milieus waar minder belang gehecht wordt aan waarden en normen.

Ouders verlangen dat de school naast het cognitieve ook aandacht heeft voor de **emotionele intelligentie** van de leerling. ‘Wie ben ik? Wie ben jij? Hoe kan ik geloven in mezelf?’

“Leerlingen moeten begeleid worden in het opgroeien tot adolescenten die - met de juiste kennis, vaardigheden en attitudes- voldoende zelfkennis en zelfvertrouwen, weerbaarheid en flexibiliteit, als gelukkige jonge mensen hun plaats vinden in de maatschappij en op de arbeidsmarkt”.

AANLEREN VAN (WERELD)BURGERSCHAP

Ouders vinden het een opdracht van de school om jongeren te **leren samenleven** in de (huidige) maatschappij. Scholen moeten, onder meer via het bijbrengen van burgerzin, alle leerlingen de kans geven zich te ontplooien tot wereldburgers.

Het is een belangrijke taak voor onderwijs om jongeren te helpen opgroeien tot **‘mondige en kritische volwassenen’** die respectvol omgaan met elkaar, met diversiteit en religie. Maar ook leerlingen voorbereiden op interculturaliteit, inzetten op burgerzin en werken aan verbindende communicatie, verdraagzaamheid, respect en anders zijn, is van fundamenteel belang.

Daarnaast verwachten ouders dat de school inzet op het **stimuleren van creativiteit, zelfstandigheid en flexibiliteit** bij hun kinderen.

“Door een grondige analyse van de geschiedenis van de mensheid, leerlingen leren om kritisch om te gaan met ideologieën, leerlingen een objectieve, onafhankelijke kijk meegeven op religies en hun ontstaansgeschiedenis om hen in de mogelijkheid te stellen een eigen mening te vormen, en de waarden en normen van onze westerse samenleving te doen inzien en waarderen”.

“Kinderen bijbrengen dat zij de toekomst zijn en mede zullen bepalen hoe de wereld draait”.

KENNIS EN VAARDIGHEDEN MOETEN EVENREDIG AAN BOD KOMEN

De meeste ouders zijn voorstander van een **goede balans tussen ‘kennen’ en ‘kunnen’**. Ze vinden dat het (secundair) onderwijs een gezond evenwicht tussen algemene kennisoverdracht en het ontwikkelen van vaardigheden moet nastreven.

De nadruk mag niet louter liggen op het aanleren van cognitieve vaardigheden. Alle leerlingen moeten de kans krijgen om op school ook socio-emotionele, lichamelijke en technische vaardigheden aan te leren.

Leerlingen moeten op school algemene vaardigheden aanleren die ze in het latere leven nodig zullen hebben, bijv. probleemoplossend denken, leren samenwerken, leren communiceren en argumenteren.

Een kleine minderheid vindt de **kennisoverdracht** het belangrijkste. In hun visie moeten leerlingen eerst voldoende theorie krijgen alvorens ze vaardigheden te laten trainen.

Zo verwachten die ouders dat leerlingen over voldoende kennis van woordenschat, spelling en grammatica beschikken om correct Nederlands en Frans te kunnen spreken en schrijven.

“Het ontwikkelen van vaardigheden is zeer belangrijk, maar de slinger is doorgeslagen. Er wordt tegenwoordig te weinig kennis doorgegeven. Zo is het niveau van Frans in de laatste jaren gedaald omdat er teveel aandacht gaat naar de vaardigheden. Een leerling kan geen gesprek voeren in een vreemde taal zonder kennis van woordenschat en grammatica”.

LEERLINGEN MOETEN ZICH GOED VOELEN OP SCHOOL

Het onderwijs moet ook aandacht hebben voor het **welbevinden** van alle leerlingen.

‘Leer jongeren goed voor zichzelf en anderen zorgen’. Geef ze de kans om zichzelf op eigen tempo te ontwikkelen. Verminder de druk die de school op kinderen legt en zorg ervoor dat ze na school ook een leven kunnen ontwikkelen.

“Leerlingen ook gewoon ‘tieners/kinderen’ laten zijn. Er wordt tegenwoordig enorm veel geëist van de jeugd: dagelijkse testen, allerhande groepswerkjes en taken, lessen voorbereiden en leren... tijd voor ontspanning en buitenschoolse activiteiten is er veel te weinig. Laat ze toch wat genieten en onbezonnen door het leven gaan.”

JONGEREN VOORBEREIDEN OP HET ‘LATERE LEVEN’

Volgens de ouders mag het traditionele **lessenpakket in het secundair onderwijs uitgebreid** worden met vakken als economie, gezondheidsleer en EHBO, maatschappelijk vorming en actualiteit, psychologie, pedagogie en stressmanagement. Kinderen financieel opvoeden en geld leren beheren is een veel gestelde verwachting van ouders.

Maar ook leerlingen goed leren omgaan met nieuwe media en ICT zien ouders als een belangrijke opdracht voor de school.

CONCLUSIE

‘Leerlingen hun **talenten** helpen ontdekken en ontwikkelen’ is volgens ouders (76%) de belangrijkste opdracht van het secundair onderwijs.

Ouders pleiten voor **‘onderwijs op maat’** van hun kind. Dit houdt in dat men kijkt naar de eigenheid van het kind en afhankelijk daarvan bepaalt of hij/zij meer nood heeft aan het ontwikkelen van vaardigheden of het vergroten van kennis.

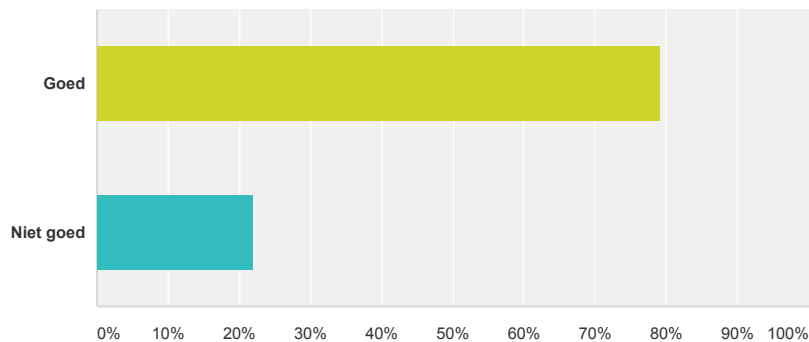
De meeste ouders zijn voorstander van een **goede balans tussen ‘kennen’ en ‘kunnen’** op school. Ze vinden dat het (secundair) onderwijs een gezond evenwicht moet nastreven tussen algemene kennisoverdracht en het ontwikkelen van vaardigheden. Leerlingen moeten op school ook **‘skills’** aanleren die ze in hun later (beroeps-)leven nodig zullen hebben, bijv. probleemoplossend denken, leren samenwerken, communiceren...

63,1% van de bevroegde ouders meent dat het secundair onderwijs moet bijdragen aan de algemene ontwikkeling van de leerling(en). Ouders en onderwijs moeten **‘partners in opvoeding’** zijn. Ouders zien specifieke opvoedingstaken voor het onderwijs, zoals het aanleren van sociale en relationele vaardigheden en waardenbeleving. De school moet aandacht hebben voor het welbevinden van alle leerlingen.

Een volgende belangrijke opdracht voor het secundair onderwijs is jongeren **leren samenleven** in onze maatschappij. Jongeren helpen opgroeien tot mondige, kritische volwassenen die respectvol omgaan met elkaar, met diversiteit en religie.

Het secundair onderwijs moet jongeren ook **voorbereiden op ‘het latere leven’**. Veel ouders vinden dat vakken als gezondheidsleer en EHBO, maatschappelijke vorming en actualiteit in het lesspakket moeten opgenomen worden. Omgaan met nieuwe media en financieel opvoeden is een veelgestelde verwachting van ouders.

Vraag 3: Wat vind je van de huidige indeling in onderwijsvormen: aso, kso, bso en tso?

- Goed: 79.00 %
- Niet goed: 21.00 %

DE INDELING IS GOED, MAAR...

Een overduidelijke meerderheid van de respondenten vindt de **huidige indeling van onderwijsvormen goed**. Uit de toelichtingen blijkt dat de standpunten zeer goed moeten worden genuanceerd want men heeft **bedenkingen**.

Er is een kleine minderheid die **gewoon tevreden is met de huidige indeling** omdat dit makkelijk is en de verschillen in leerlingen en hun leerloopbaan in beeld brengt.

Maar, meteen valt op dat ouders pleiten voor een **gelijkwaardige benadering** van alle onderwijsvormen. Men kijkt hiervoor in de richting van de maatschappij, de ouders en het onderwijs zelf. De maatschappij moet in het algemeen het bso en tso herwaarderen. Ook het kso moet het hier en daar ontgelden als het om imago gaat.

Ouders geven aan dat ze zelf van houding moeten veranderen tegenover het bso en tso. Alles draait om **respect** voor deze vormen van onderwijs en het gaat om respect voor de leerlingen die afstuderen in deze onderwijsvormen.

Ouders wijzen scholen zelf ook aan als degene die deze perceptie in de hand werken: tso en bso worden door aso scholen niet altijd als een valabel alternatief naar voor geschoven maar als een 'zakken' omdat men niet goed genoeg is voor het aso. De spreekwoordelijke 'schreeuw om aandacht' van ouders met een kind in tso Industriële Wetenschappen of tso Techniek Wetenschappen of tso ... spreekt daarom boekdelen. Zij eisen dezelfde waardering voor de opleiding van hun kinderen. Eenzelfde verhaal is te horen bij die ouders die kinderen in het bso en buitengewoon onderwijs hebben. Zij voelen zich duidelijk gestigmatiseerd als minderwaardig terwijl de accenten in de opleiding van hun kinderen gewoon anders liggen, rekening houdend met hun talenten, mogelijkheden en interesses.

"Eigenlijk gaat het allemaal om respect of geen respect."

Onbekendheid met de verschillende onderwijsvormen ligt volgens een aantal respondenten aan de basis van het eerder negatieve imago van bso-tso-kso. Zij pleiten dan ook voor het **overbruggen van de kloof** tussen de verschillende onderwijsvormen. Daarom is het volgens hen belangrijk dat de verschillende leerlingengroepen op school contact kunnen hebben met elkaar. Samenwerking, uitwisseling, eventueel gezamenlijke lessen, schoolprojecten en eenzelfde campus kunnen de contacten en de wederzijdse waardering bevorderen.

“Het is belangrijk het contact tussen de verschillende groepen te behouden.”

“Het is niet verkeerd dat kinderen/mensen leren omgaan met verschil.”

“Breng kinderen uit alle onderwijsvormen vaker samen!”

“Ik ken een school die zelfs de speelplaats opsplijst tussen aso en tso.”

DE PERCEPTIE EN HET WATERVALSYSTEEM

Eenzijds... Ruim een vijfde van de ouders **vindt de huidige indeling niet goed**. Ook hier speelt het **imagoprobleem en het watervalstelsel** een belangrijke factor om aan te zetten tot een andere aanpak. Opvallend daarbij is dat ouders daarom graag zouden hebben dat leerlingen in het SO hun mogelijkheden, interesses, competenties en talenten (verder) zouden kunnen ontdekken. Een eerste graad met ruime keuzemogelijkheden geniet voor de meerderheid van de ouders de voorkeur. Heel wat ouders zetten nog een stap verder en pleiten ervoor het **keuzetraject verder te zetten tot en met het 4de jaar**. Pas in het 5de jaar ziet men de leerlingen in kwestie een beter gefundeerde keuze maken, hoe moeilijk dat ook is. Vooral de groep van (vermoedelijke) aso-ouders geven aan dat het keuzeproces voor hun kinderen een moeizaam proces is. Velen geven aan dat het zelfs op 17-18 jaar moeilijk is om tot een gefundeerde keuze te komen.

“Alle studierichtingen moeten een positief imago krijgen.”

“De verschillende onderwijsvormen zijn te weinig bekend.”

“De perceptie van bso, kso en tso wordt in de hand gewerkt door de scholen. Onze zoon was niet ‘goed genoeg’ voor het aso.”

“Er moet sowieso een indeling zijn. Belangrijk is dat ze allemaal als evenwaardig worden beschouwd.”

“De waardering van bepaalde richtingen ligt niet aan de benaming maar aan de waardering van de leerlingen die daaruit voortkomen.”

“Als we inzetten op talenten, dan hoeft er geen onderscheid meer te zijn in onderwijsvormen.”

“Het watervalstelsel is zeer schadelijk. Dit stelsel zorgt ervoor dat bso, tso en kso als minderwaardig worden beschouwd.”

“Het watervalstelsel is een drama voor onze samenleving.”

“Men moet leerlingen meer aanmoedigen en vertrouwen in eigen capaciteiten geven.”

“Meer keuze in vakken lijkt me beter.”

“De eerste 4 jaren zouden onderzoeksjaren moeten zijn.”

“Naast keuzemogelijkheden, moet men vooral de basis meegeven aan leerlingen.”

“Kinderen moeten te snel kiezen.”

Anderzijds is er een ernstige bedenking vanwege die ouders die een kind hebben dat al **vanaf het eerste jaar** zeer goed weet welke weg het uit wil gaan. Zij pleiten ervoor dat deze leerlingen meteen aan de slag kunnen in de richting van hun keuze. De aanpak van de middenschool is voor deze kleine

groep in het onderzoek uitstel en leidt tot demotivatie. Positieve ervaringen met de direct gerichtere en deskundige aanpak van zuivere tso/bsso-scholen, positieve ervaringen met een goede STEM-aanpak en positieve ervaringen met een topsportschool kwamen in die zin al (enigszins) tegemoet aan de wensen van deze ouders.

“De eengemaakte eerste graad mag niet één lange frustrerende en demotiverende lijdensweg zijn.”

Niet onbelangrijk voor een kleine groep ouders is de zorg voor **leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften**. Positieve ervaringen met het buitengewoon onderwijs doen sommige ouders pleiten voor het **behoud** hiervan. Anderen wijzen op de nood aan het **voortzetten van de zorg** die in het basisonderwijs werd geboden. Blijkbaar gebeurt dit niet overal even consequent? Ouders wensen een onderwijsbenadering op maat van hun kind, maar vragen tegelijk naar de haalbaarheid daarvan in de toekomstige aanpak (op maat, voldoende uitdaging, behoud van niveau, professionele leraren en professionele begeleiding...).

“Het is belangrijk om te aanvaarden dat sommige kinderen niet makkelijk leren.”

“Voor differentiatie is er zowel organisatorisch, budgettair als wat betreft opleiding van leerkrachten geen draagvlak.”

TUSSENVORMEN IN DE ONDERWIJSINDELING

Tot slot merken heel wat ouders op dat er nood is aan **tussenvormen van onderwijs**. Of moet het huidige bso en tso hier en daar worden bijgestuurd zodat de overgang niet te abrupt is!? Het is begrijpelijk voor ouders dat klemtonen anders liggen in de verschillende onderwijsvormen, maar een betere aansluiting binnen de huidige (zelfde) studiegebieden lijkt logisch en wenselijk. Voor ouders uit zich deze vaststelling in de manier waarop les gegeven wordt, de hoeveelheid huistaken, de aanpak van de (praktijk)lessen enzoverder.

Dit is een zeer interessante bedenking in het kader van het attesteringsbeleid: wordt bij het toekennen van een B-attest voldoende overwogen welke mogelijkheden een leerling wel nog op haar/zijn maat heeft? Wordt er correct geclausuleerd? Is het advies bij een B-of C-attest voldoende onderbouwd vanuit de beoordeling van de totaliteit van de leerling? Zijn de leerling en zijn ouders voldoende geïnformeerd over de mogelijkheden? Kijkt men in de adviezen voldoende over de muur van de eigen school?

“Tussen tso en bso moet nog iets komen want veel kinderen vallen daar uit de boot.”

“De drempel naar een andere richting is nog te groot. Dit moet open getrokken worden.”

Aansluitend hierbij is er de opvallende vaststelling dat ouders pleiten voor het **integreren** van ‘kennisvakken’ in de eerder praktische richtingen en ‘doe-vakken’ in de eerder kennisgerichte opleidingen. Dit beantwoordt niet alleen aan een nood, maar zou ook gunstig kunnen zijn voor de motivatie van de betrokken leerling.

“Er is nood aan een blijvende optimalisering en afstemming op de noden van de veranderende maatschappij.”

“Hoe kennis wordt overgedragen en wat een jongere daarmee is, dat wordt te weinig beklemtoond.”

CONCLUSIE

Een overgrote meerderheid van de ouders kan zich vinden in de huidige indeling van onderwijsvormen. Toekomstgericht maken ze echter heel wat bedenkingen om enkele ernstige tekorten in het huidige en toekomstige systeem te doen verdwijnen.

Het is duidelijk dat er moet gewerkt worden aan de **perceptie van de verschillende onderwijsvormen**. De hogere waardering van het aso is een feit. Het bso en tso kampen met een imago probleem. Eén

van de redenen is het beruchte **watervalsysteem**. Ouders onderkennen de nadelen van het watervalsysteem en vragen om oplossingen.

Heel belangrijk daarbij is het **studiekeuzeproces**. Wanneer moet dit beginnen en hoe krijgt dit vorm? Inzetten op **info** vanaf het basisonderwijs en de **erkenning van talenten en interesses** genieten duidelijk de voorkeur.

Een **ruime basisvorming** waarbinnen leerlingen kennis kunnen maken met verschillende disciplines is voor ouders belangrijk. **Langere keuzetrajecten** met een steeds verdere verfijning van de studiekeuze tot en met het 4de jaar genieten veel bijval. Ook hier speelt de vraag naar een **gelijkwaardige waardering** van de verschillende (toekomstige) mogelijkheden, maatschappelijk en op de scholen zelf. “Over de muur kijken” wordt gezien als een voordeel voor het keuzetraject en de motivatie van de leerling. Samenwerkingstrajecten, lesprojecten, contacten tijdens schoolactiviteiten... kunnen de kloof tussen de verschillen leef- en leerwerelden overbruggen en dwingen het nodige respect af.

Voor leerlingen wiens **studiekeuze al vroeg duidelijk** was/is, pleit men voor een verdere/aangepaste doorstart in de gekozen studierichting. Demotivatie wordt zo vermeden en leerlingen krijgen de kans hun interesses en mogelijkheden zo ver mogelijk uit te diepen en te verkennen.

Leerlingen met **specifieke onderwijsbehoeften** moeten op school terecht kunnen met hun vragen. Ouders zijn bezorgd om het niveau en de kwaliteit van de zorg die in het SO wordt geboden. Leerlingen – en zeker (hoog)begaafden - moeten voldoende uitgedaagd worden. Professionele leraren en leerlingbegeleiders moeten dit kunnen garanderen. Maar, zijn er voldoende mogelijkheden, vragen ouders zich af.

Wat betreft **doorstroom tussen de verschillende onderwijsvormen** hebben een aantal ouders problemen ervaren: te weinig basis, te grote verschillen... maken dat leerlingen helemaal gedemotiveerd geraken en afhaken. Impliciet pleiten deze ervaringen voor een betere en soepeler afstemming op elkaar van de studiegebieden/studiedomeinen en studierichtingen in het (toekomstige) SO.

Vraag 4: Secundaire scholen moet zich specialiseren in een bepaald studiegebied bijv. land- en tuinbouw, handel, chemie, bouw, mode...

▪ Helemaal niet akkoord:	8.00 %
▪ Niet akkoord:	38.00 %
▪ Akkoord:	47.00 %
▪ Helemaal akkoord:	7.00 %

BELANGRIJKSTE TENDENS IN DE OPMERKINGEN

Specialisatie is 'in', specialisatie is 'hot' en efficiënt. Heel wat ouders onderschrijven het **nut, het belang en de voordelen** van specialisatie vanuit hun eigen werkervaring en projecteren deze meteen naar het onderwijs. Verdieping van kennis, kwalitatief hoogstaand onderwijs, deskundige leraren, hoger uitrustingsniveau, efficiënte aanwending van overheidsmiddelen... zijn de voordelen.

Toch nuanceren heel veel ouders de keuze voor specialisatie van scholen. Het is overduidelijk dat ouders hun kinderen willen **laten kennismaken met een ruim aanbod** aan mogelijkheden in de eerste jaren van het SO. Kennis opdoen, maar ook talenten, mogelijkheden en interesses ontdekken zijn belangrijk. Specialisatie roept bij ouders ook vragen op van opvoedkundige aard.

Veel ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen **kennismaken met andere richtingen en onderwijsvormen**. De maatschappij en de arbeidswereld zijn divers en de school moet daar een weerspiegeling van zijn. Het is goed dat er daarom scholen zijn en blijven met een aanbod van verschillende studierichtingen/studiegebieden/onderwijsvormen zodat leerlingen de gelegenheid krijgen concreet samen te leven en te leren met/van elkaar. Over de muur van de eigen onderwijsvorm kijken, over de muur van de school kijken, contacten met bedrijven... zijn voor heel wat ouders onvoldoende toegepast om onderwijs concreet, uitdagend en toekomstgericht uit te bouwen.

Veel ouders pleiten tegelijk voor het **behoud van de algemene vorming in het aso**. Zij vinden het nodig en begrijpelijk dat **specialisatie zich meer opdringt in het bso, tso en kso**. Specialisatie is tegelijk voor een aantal ouders niet alleen zalmakend. De maatschappij van de toekomst en de arbeidsmarkt van de toekomst heeft nood aan mensen die multi inzetbaar zijn. Misschien is het goed ook daar op in te zetten? Of moet men de voordelen van elke specialisatie voor de andere specialisaties meer in de verf zetten?

Dit brengt ons meteen bij een bijkomende zorg van ouders: als leerlingen tijdens hun leertraject een andere keuze willen maken, kan deze **overgang of doorstroom** dan voldoende vlot verlopen? Is er voldoende omkadering om leerlingen hierin te begeleiden?

"Dit is weer zeer klassiek gedacht. Waarom kan iemand die zich wil specialiseren in scheikunde ook geen module volgen rond sociologie? (wetenschappen versus sociale innovatie)."

"Gespecialiseerde scholen mogen geen elitescholen worden."

"Er is in deze samenleving geen nood aan meer specialisten die de andere specialisten minder en minder begrijpen; er is daarentegen wel nood aan bruggenbouwers met een brede vorming en een open geest, die de vaardigheden die ze konden verwerven flexibel kunnen inzetten in het arbeidsproces."

"Je creëert vakidiotie. Leerlingen staan niet meer open voor andere studierichtingen."

“Als we bazen en handarbeiders al naar verschillende scholen gaan sturen als ze nog in het middelbaar zitten, dan is de kans dat deze ooit vrienden worden en meer inzicht bekomen in de drijfveer van de andere wel echt onbestaand.”

“Waarom niet meer schooloverschrijdend werken?”

“Er is meer nood aan scholen die een brede en aantrekkelijke opleiding aanbieden.”

“Algemene ontwikkeling mag niet over het hoofd worden gezien. Blijkt ook dat na de studie mensen in een heel ander vakgebied terecht komen.”

TWEEDE BELANGRIJKSTE TENDENS IN DE OPMERKINGEN

(Opnieuw) stelt zich hier het probleem van **de studiekeuze** van jongeren.

Het studiekeuzeproces is wel degelijk een grote zorg voor ouders. Dit moet daarom ook voor de onderwijsverantwoordelijken zo zijn. Ouders ervaren aan den lijve met hun kinderen welke moeilijkheden gepaard gaan met het vinden van een gepaste studierichting. **Er kan daarom niet genoeg ingezet worden op het studiekeuzebegeleidingsproces.** Ouders geven duidelijk aan dat dit nooit vroeg genoeg kan beginnen en explicieter aan bod moet komen. Wellicht voorkomt een goed studiekeuzebegeleidingsproces demotivatie en vroegtijdig afhaken. Ouders zijn in elk geval overtuigd van studiekeuzebegeleiding als werkpunt. Daarbij mogen scholen niet alleen kijken naar hun eigen latere aanbod, maar naar de leerling en haar/zijn talenten en mogelijkheden.

Eén van de belangrijkste vaststellingen in de commentaren bij deze vraag is dat ouders massaal opteren voor een **eerste graad met ruime keuzemogelijkheden**. Het merendeel van de leerlingen moet nog een keuze maken en het is goed dat ze in de eerste graad kunnen kennismaken met eigen interesses en talenten via een ruim onderwijsaanbod.

Om dezelfde reden vragen ouders om het SO zo op te vatten dat een **studiekeuze geleidelijk** aan kan vorm krijgen. Ouders vragen aandacht voor een geleidelijke studiekeuzeverfijning door in de eerste en tweede graad keuzemogelijkheden te geven **waardoor de leerling geleidelijk zicht** krijgt op zijn definitieve(re) studiekeuze. Vanaf het 5de jaar zou de leerling dan gaan voor een specifieke studierichting tijdens de laatste twee jaren van het SO. Merk op dat het vooral ‘aso-ouders’ zijn die de bevraging invulden.

“Organiseer alle scholen op één campus. Leerlingen gaan dan kiezen volgens hun interesse en niet voor de school.”

“Ik denk dat er te veel richtingen zijn. Door de bomen kun je het bos niet meer zien.”

“Jongeren zitten best samen op een campus om stigmatisering te voorkomen.”

“Grote mastodontscholen hoeven voor mij niet.”

“Men vergeet dat het nog steeds jonge mensen zijn die hun weg nog volledig moeten zoeken.”

“Het onderwijs moet zich niet zomaar laten inschakelen in de logica van werkgevers en bedrijfsleiders. Het is niet de taak van het onderwijs om kant-en-klare werknemers af te leveren, wel zo breed mogelijk gevormde mensen. Werkgevers mogen ook nog wel zelf een inspanning doen met eigen werk gerelateerde training, stageplaatsen enz”

“Men verliest soms uit het oog dat bedrijven, ongeacht het specialiseringsniveau van de afgestudeerden, nog steeds bedrijfsopleiding moeten voorzien en er daarbij dikwijls van uitgaan dat de betere algemene opleiding de beste perspectieven biedt voor de toekomstige loopbaan van hun werknemers.”

“Kinderen moeten vlot kunnen overschakelen.”

“Doorverwijzen naar andere scholen gebeurt veel te weinig door het oh, zo belangrijke leerlingenaantal.”

“Voor de meeste kinderen is uitstel van studiekeuze belangrijk.”

“Toch mag de algemene vorming en de talentontwikkeling niet ontbreken.”

“Hoeveel mensen zeggen zelfs dat ze op de leeftijd van 18 jaar nog niet kunnen kiezen. Wat zouden we dan willen dat jongeren tussen 12 en 18 jaar dat al wel kunnen?”

“Scholen dienen in hun samenwerking voorbeelden te zijn voor de maatschappij en het kind. Het zijn nu soms te veel eigenzinnige eilandjes.”

Ouders van kinderen in het tso en bso geven aan dat het fijn is dat hun **kinderen meteen aan de slag** kunnen in een richting die ze wensen te volgen, bij wijze van spreken vanaf het eerste jaar SO. Een minderheid van ouders geeft daarom ook aan dat eerdere specialisatie mogelijk moet zijn en begrijpelijk is omdat er steeds een groep leerlingen is die op 18-jarige leeftijd klaar moet zijn om actief te worden op de arbeidsmarkt.

“Sommige leerlingen weten heel goed wat ze verder willen doen en willen daar al vroeg voor gaan.”

De **schoolkeuze** is bij dit alles een heikel punt: er zijn veel redenen waarom ouders en leerlingen voor een bepaalde school kiezen. **Opvoedingsproject, de leeftijdsgenoten en nabijheid** zijn daarbij belangrijk. Ouders geven duidelijk aan dat de aangehaalde argumenten begrijpelijk zijn en hopen dat dit samenvalt met de keuze in de onderwijsloopbaan van hun kind...

“Keuzes worden gemaakt op basis van wat vrienden doen, niet omwille van de toekomst.”

“Men kiest als ouder graag voor een bepaald opvoedingsproject van een school.”

“In het aso zou ik blijven kiezen voor een school met een degelijk opvoedingsproject, eerder dan voor een school met een bepaalde studierichting.”

“Er wordt te veel gekozen voor de school dichtbij en niet voor de school met de gepaste studierichting.”

“Of leerlingen naar een bepaalde school gaan, hangt van meer af dan de studierichting alleen.”

“Gezinnen kiezen vaak om verschillende redenen voor een bepaalde school. Dan zullen de kinderen door de keuze voor die school zich eventueel in een voor hen ongepaste richting wringen om niet naar een andere school te moeten gaan.”

DERDE BELANGRIJKSTE TENDENS IN DE OPMERKINGEN

Een belangrijke, zo niet belangrijkste zorg van ouders in deze vraag is de **afstand tot de gewenste school of de goede spreiding van het onderwijsaanbod**. Ouders voelen duidelijk de hete adem van efficiëntie en kwaliteit in de uitbouw van ons onderwijs. Tegelijk moeten ouders op een haalbare (betaalbare) manier gebruik kunnen laten maken van het aanbod door hun kinderen.

In de verte opperen ouders tot slot dat internaten wel eens meer nodig zouden kunnen zijn als het onderwijsaanbod wordt gerationaliseerd. Is dit voor iedereen haalbaar en betaalbaar? Werkt dit geen eliteonderwijs in de hand?

“Zo lang er in een redelijke straal van de ouderlijke woning alle specialisaties kunnen gevolgd worden.”

“Het blijft belangrijk dat kinderen in hun eigen omgeving naar school kunnen blijven gaan, vooral in de eerste graad. Nadien zijn ze zelfstandiger om lange verplaatsingen te maken.”

“Worden de leerlingen dan niet gedwongen te kiezen te kiezen voor een richting waarin de school in de buurt net gespecialiseerd is?”

“Soms is het beter van optie te veranderen binnen eenzelfde school dan moeten van school veranderen omwille van verandering van studiegebied.”

“Wil dat dan zeggen dat de leden uit eenzelfde gezin met verschillende interesses ook naar verschillende scholen moeten en dan mogelijk nog vrij ver van huis?”

“Vervoer is hier al een kostelijke zaak en het zorgt voor minder sociale intense contacten als je jongere ver van huis naar school moet.”

“Ik vind grote en tijdrovende verplaatsingen in het SO niet aangewezen.”

CONCLUSIE

Ouders onderlijnen erg het belang van een **ruime basis** waarin leerlingen kunnen kennismaken met de verschillende keuzemogelijkheden en waarin leerlingen de kans krijgen om hun talenten, interesses en mogelijkheden ontdekken.

Dat scholen zich na de eerste graad gaan toespitsen op één of ander studiegebied kan op begrip rekenen bij een goede helft van de respondenten. Men kan meer kwaliteit bieden, infrastructuur kan beter uitgebouwd worden, leraren kunnen deskundiger/specifieker worden aangeworven en verder geprofessionaliseerd. Vooral in huidige bso, tso en kso kan specialisatie op de goedkeuring van ouders rekenen.

Tegelijk maken dezelfde ouders vaak **kanttekeningen** bij de toenemende specialisatie. De diverse samenleving en arbeidsmarkt moet men ook kunnen terugvinden in het onderwijs. Dit is goed voor de leerlingen, zo niet gaat men een eenzijdige kijk op mens, werk en samenleving in de hand werken.

In het kader van het **studiekeuzeproces en schoolkeuze** van leerlingen vallen volgende bedenkingen op:

- Leerlingen hebben het erg moeilijk om een gepaste studiekeuze te maken.
- De eerste graad moet kost wat kost ruim/breed zijn om leerlingen te laten kennis maken met talenten, interesses en mogelijkheden.
- Het studiekeuzetraject kan zelfs tot het 5de jaar verder vorm krijgen door keuzevakken aan te bieden om zo de studiekeuze geleidelijk aan te verfijnen.
- Een divers aanbod van studierichtingen op aso, bso, tso, kso-niveau kan tegemoet komen aan de bedenking dat leerlingen in hun opleiding kennis moeten maken met leerlingen, leef-en leerwerelden cfr. de diverse samenleving.

Ouders onderschrijven massaal het **belang van een goede algemene vorming/basisvorming** naar de toekomst. Dit moet samengaan met een goede studieoriëntering en specialisatie zodat leerlingen na het zesde jaar SO voldoende gewapend zijn om verder te studeren of om te gaan werken.

Tot slot liggen ouders echt wakker van de **letterlijke bereikbaarheid** van geschikt onderwijs in de toekomst. Domein-, doorstroom- en campusscholen zullen wellicht een feit zijn. Maar, gaan zij voldoende 'bereikbaar' zijn/blijven voor iedereen?

Vraag 5: De overgang van het basis- naar het secundair onderwijs...

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
is ingrijpend	1,90% 95	12,97% 650	59,57% 2.986	25,57% 1.282
wordt goed voorbereid	3,14% 157	25,61% 1.279	63,26% 3.160	7,99% 399
wordt goed begeleid	3,11% 152	25,97% 1.268	62,58% 3.056	8,34% 407

De overgrote meerderheid van de respondenten (85%), vindt de overgang van het basisonderwijs (BaO) naar het secundair onderwijs (SO) ingrijpend. Toch vindt nog ongeveer 30% dat deze ingrijpende overgang niet goed voorbereid of begeleid wordt. We nuanceren de cijfers.

“Misschien moet er eens meer nagedacht worden over een grondige hervorming van basis- en secundair onderwijs. Veel problemen vandaag in het secundair onderwijs hebben hun wortels in het basisonderwijs.”

GROTE VERSCHILLEN TUSSEN BAO EN SO

Het verschil tussen BaO en SO is heel groot: er is een groot verschil in aanpak, in de hoeveelheid leerstof, taken, toetsen, handboeken, niveau, in de mate waarop beroep gedaan wordt op zelfstandigheid, leer- en evaluatiemethoden. Heel veel ouders geven aan dat de **leerplannen** te weinig op elkaar zijn afgestemd. Leerkrachten BaO en SO zouden meer bij elkaar over het muurtje moeten kijken en samenwerken. Vooral de verwachtingen voor het **Frans** aan het begin van het 1e jaar SO zijn niet afgestemd op de leerplannen van het zesde 6^e leerjaar BaO (“bijv. kunnen overschrijven” versus “correct kunnen schrijven”).

Men maakt zich ook zorgen over de leerplannen wat betreft **taalbeschouwing**. In het SO wordt bijv. bij Latijn verwacht een zin correct te kunnen ontleden, terwijl dat in het BaO niet diepgaand genoeg in het Nederlands geleerd zou zijn. Dezelfde lacunes worden in mindere mate aangehaald voor talen in het algemeen, wiskunde (bijv. dezelfde symbolen gebruiken), Engels, informatica en geschiedenis. Een aantal ouders vinden dat het leerniveau in het BaO te laag ligt. Het BaO stelt volgens hen te lage eisen, er wordt te weinig geleerd, er is te weinig discipline... Deze ouders roepen op om het niveau van het BaO hoog te houden of op te krikken. Volgens hen hebben kinderen nood aan voldoende uitdaging en moeten ze al vroeg kennismaken met belangrijke attitudes zoals doorzettingsvermogen en motivatie. Ouders verwachten wel dat ook het SO zorgt voor een goede begeleiding bij deze overgang.

Enkele ouders vinden de **overgang naar het 2^e j SO of de 2^e graad SO** ingrijpender.

“Het verschil tussen het bepamperen en de volledige zelfstandigheid is te groot.”

“Hoe kan een kind deftig Latijn of andere talen studeren als het nog geen Nederlandstalige zin in detail kan ontleden?”

DE OVERGANG IS AFHANKELIJK VAN VERSCHILLENDE FACTOREN

Heel wat ouders geven aan dat de overgang afhangt van de **school in het algemeen**, de **basisschool** of de **secundaire school** bijv. is er hiervoor voldoende aandacht in de basisschool? Is er opvang voor de eerstejaars van het SO? De algemene aanpak van de school zou volgens sommigen eigenlijk niet mogen verschillen, maar structureel ingebouwd moeten zijn.

Meer specifiek kunnen zowel de **leerkracht in het BaO** als de **leerkracht of klastitularis in het SO** ook mee het verschil maken. Zo zou de leerkracht van het 5^e en 6^e leerjaar een goede kennis moeten hebben van de mogelijke richtingen en een positief beeld van het tso en bso.

Een vrij grote groep ouders verklaart het verschil (ook) aan de hand van **kindkenmerken**. De specifieke onderwijsbehoeften van ieder kind, het karakter, maar ook zaken als de geboortemaand spelen een rol. Daar zou meer rekening mee kunnen gehouden worden door meer te differentiëren.

Het succes van de overgang kan ook afhangen van de ondersteuning van de **ouders**, de omkadering thuis, de visie van ouders op vlak van studiekeuze...

Enkele ouders zeggen iets over het **type school** of het **onderwijsnet**:. Volgens hen wordt men bijv. vanuit een Katholieke school, een stadsschool t.o.v. dorpsschool, type 8-onderwijs, een Freinetschool, een kleine school met graadklassen in het basisonderwijs beter voorbereid.

Het **CLB** wordt hier en daar vernoemd als afhankelijke factor, net zoals de **afstand** tussen de basisschool en de secundaire school en of er **vrienden** meegaan naar dezelfde SO.

“Dit is afhankelijk van school tot school, er bestaan methodieken (vb. kies raak!) waarmee scholen aan de slag kunnen om deze overgang grondig voor te bereiden.”

“Niet voor elk kind even ingrijpend. Sommige kinderen hebben net graag dat anoniemere. Voor diegenen waar het wel ingrijpend voor is, is een overgang nodig waarbij zij de nodige steun hebben (medeleerlingen, klasverantwoordelijke, ...)”

SUGGESTIES OM DE OVERGANG MINDER INGRIJPEND TE MAKEN

Vooraf een zaak van het basisonderwijs?

Er is een tendens om hier meer het **basisonderwijs** aan te spreken dan het secundair onderwijs. In lijn met het voorgaande, wordt gesteld dat er veel vroeger en veel meer aandacht moet zijn voor het **leren leren**, studiemethoden, plannen, zelfstandigheid, samenvattingen maken... in plaats van de kinderen enkel zinnen laten aanvullen of leerstof van buiten te laten leren. Op die manier worden ze beter voorbereid op het SO en kan een kind dat weet wat studeren inhoudt ook beter inschatten in welke richting het zich goed zal voelen. Leerlingen kunnen wat het “leren leren” betreft in het SO best verder ondersteund worden.

Daarnaast kan het basisonderwijs leerlingen ook beter voorbereiden op het leven na de basisschool door tijd te besteden aan **andere ontwikkelingstaken**: inzetten op emotionele en communicatieve vaardigheden, sociale vaardigheden en identiteit; begeleiden op vlak van leergierigheid, ontdekkingszin, zelfvertrouwen, respect; aanbieden van extra uitdagingen die aanleunen bij de interesses; zo lang mogelijk de combinatie maken van intellectuele én praktische vorming, technische vorming en handvaardigheidsvakken...

Het idee van **inloopdagen**, **testdagen** en dergelijke wordt door vele ouders ondersteund. Dit mag zelfs vroeger dan in het 6e lj en nog uitgebreider gebeuren. Het is vooral belangrijk dat niet enkel de scholen in de buurt of van hetzelfde net gepromoot worden en dat alle richtingen en zowel aso, bso en tso aan bod komen. Bijvoorbeeld: een bezoekenweek, spelenderwijs kennismaken met moderne wiskunde, vakantieklassen in SO, toegankelijke ‘klimopdagen’, contact met ervaringsdeskundigen, ‘stage’ in nieuwe school, een week les in BaO zoals in SO (met verschillende vakken)...

Terwijl een aantal ouders van mening zijn dat het **BaO te veel druk legt en/of wil voorbereiden**, waardoor de kinderen gaandeweg het bos door de bomen niet meer zien, vindt een grotere groep ouders dat er meer kan gedaan worden in het kader van de overgang: **meer overleg met en meer inlichtingen aan ouders en kinderen**. Het is belangrijk dat er in duidelijke taal over het systeem, de

mogelijkheden, het nut van een bepaalde keuze, de gevolgen ervan enz. gecommuniceerd wordt. In het BaO kan meer gepraat worden over "het secundair onderwijs". De keuze wordt best door de ouders samen met het kind gemaakt in functie van de interesses. Dit overleg is van belang in het voorkomen van het maken van keuzes op basis van het watervaldenken, van het "he is set up for failure"-denken of omdat oom dat beroep doet...

Enkele ouders zien het keuzeproces meer eenzijdig, hetzij als een hoofdverantwoordelijkheid van de **ouders**, hetzij als het resultaat van vertrouwen hebben in het advies van de **school of het CLB**.

Vooraf voor zwakkere leerlingen en kwetsbare groepen moet er veel meer begeleiding zijn. Voor **anderstaligen** riskeert de schooltaal een barrière te blijven, (ouders van) kinderen met **leerstoornissen** hebben meer advies en begeleiding nodig.

Een inschatting op basis van enkel de **resultaten van examens is absoluut niet voldoende**. Dit soort van vakjesdenken is uit den boze, informatie zoals ervaringen en functioneren van het kind zou op de BASO-fiche moeten komen en er is nood aan meer overdracht van relevante gegevens.

Hoewel heel veel ouders insinueerden dat de voorbereiding op één van bovenstaande manieren vroeger kon, wijzen enkele ouders op het belang van **een tijdige start van de voorbereiding**. Vanaf het 5e leerjaar zouden leerkrachten een inschatting van de mogelijkheden en beperkingen van een kind moeten kunnen maken. Eigenlijk kan de zoektocht naar interesses en talenten volgens hen zelfs al vanaf de kleuterklas beginnen.

Eerder zagen we dat een belangrijke taak voor de leerkracht is weggelegd. Ouders pleiten voor meer investering in middelen voor **personeel**. **Leerkrachten** moeten zich kunnen focussen op hun hoofdtaak, moeten beter op de hoogte zijn van de keuzemogelijkheden, moeten zelf meer ondersteuning krijgen in scholen waar de begeleiding van de overgang niet optimaal gebeurt.

"Geef elke week/14d een les over 'leren leren': hoe grotere stukken leerstof aanpakken, onderscheid hoofdzaken/bijzaken."

"De kinderen moeten een beter beeld krijgen over wat hen staat te wachten en beter worden voorbereid."

"Laat kinderen in het basis onderwijs 'kinderen' zijn. Ze worden bedolven onder het huiswerk als voorbereiding voor het secundair."

Omdat het wisselen van leerkracht in het SO één van de meest ingrijpende veranderingen lijkt, doen heel wat ouders het voorstel om reeds in het **6e leerjaar met meerdere leerkrachten te werken voor verschillende vakken**. Dit zou bijkomende voordelen kunnen bieden: meer diepgang (scholing/specialisatie leerkrachten nodig), talenten van leerkrachten worden beter benut, leerkrachten die in verschillende klassen lesgeven kunnen beter differentiëren, ...

Door de geïntegreerde werking en de heterogene groepen ervaren ouders dat differentiëren in het basisonderwijs vaak moeilijker is dan in het SO waar de groepen meer homogeen zijn samengesteld. Door goed te differentiëren en te remediëren kunnen verschillen tussen kinderen vroeg ontdekt en opgevolgd worden. Kinderen met leerproblemen of specifieke onderwijsbehoeften hebben nood aan meer begeleiding. Getalenteerde of hoogbegaafde leerlingen hebben nood aan meer uitdaging. Bij hen bestaat het risico op schoolmoeheid, lage motivatie tot juiste studiekeuze... Deze ouders vragen zich af of het niet zinvol is te werken met niveaueklassen op basis van abstractieniveau.

"Hoezeer een school ook zijn best doet om kennis te maken met het secundair onderwijs, toch is vaak het constant wisselen van leerkrachten en het plannen van taken de meest ingrijpende stap. Dit kan ondervangen worden door ook in de derde graad van de lagere school reeds met vakleerkrachten te gaan werken."

Toch wordt ook het secundair onderwijs aangesproken

Tussen het BaO en het SO is een groot contrast waar te nemen op vlak van **zorg en persoonlijk contact**. Het SO zou een te grote focus hebben op kennisoverdracht en leerstof, te weinig op welbevinden, sociale interactie en geborgenheid. Door te strenge regels worden kinderen angstig. Ouders vragen veel meer aandacht voor het **individuele** kind, talenten, inclusie, diversiteit, cultuur... luisteren naar het individu. Wat dit betreft is het SO veel minder geëvolueerd dan het BaO. Sterker nog, volgens sommigen doet het SO aangeleerde attitudes en creativiteit vanuit het **BaO teniet**. Overleg tussen BaO en SO is aangewezen.

De **druk in het SO is veel te hoog**: de verwachtingen vanuit de vele vakken zijn hoog, er is te veel druk van sociale media en technologie. Voor deze ouders is het geen wonder dat het risico op burn-out daarom hoog is. Net zoals het BaO maar in mindere mate, zou er in het SO ook nog geïnvesteerd moeten worden in het **leren leren**.

Het SO moet voorzien in een degelijk **onthaalbeleid** met een aantal aandachtspunten voor het 1^e jaar. Voorbeelden: intakegesprek, aparte speelplaats 1e graad, (klas)leerkracht regelmatig beschikbaar voor gesprek met kind, uitleg over werking aan 1e jaars, buddies voor 1e jaars, peter-meterschap voor 6e leerjaar, herhaling leerstof BaO in plaats van uitgaan van "moet gekend zijn". **Meer spreiden** van examens, taken, leerstof, kan niet enkel bij aanvang van het SO zinvol zijn voor een soepelere overgang, maar kan een beter beeld van de kennis geven.

Over het algemeen pleiten enkele ouders ook in het SO voor meer **aandacht voor kwetsbare groepen** (anderstaligen, leerlingen met leerstoornissen...). Redelijke aanpassingen uit het BaO moeten meegenomen kunnen worden.

"..ook aandacht bieden aan samenhang, een goede sfeer onder leerlingen en op school: het eerste jaar is nu een 'survival' jaar – zorg dat je niet alleen staat, want dan word je het voorwerp van pesterijen. Aanpakken door jongeren tot inzicht in anderen hun gevoelens te motiveren – omkaderend personeel ..."
"... en dan komen kinderen in het secundair onderwijs waar 'gedoceerd' wordt en waar de enige afwisseling eens het kijken van een film is."

Kleinere secundaire scholen of klassen kunnen de overgang minder angstaanjagend maken, kunnen bijdragen aan het meer persoonlijke karakter en er is meer individuele aandacht mogelijk...

In **Brusselse** scholen moet men dan weer **meer plaats voorzien**, zodat de stress rond de schoolkeuze alvast ingeperkt kan worden.

Tussen het basis- en het secundair in

Over het algemeen, ook in de oproep tot meer afstemming, hebben heel veel ouders het over samenwerking tussen BaO en SO. Er wordt gesuggereerd dat **leerkrachten uit het BaO en SO moeten samenzitten** om de kwaliteiten en valkuilen van elk kind te bespreken en om een betere overdracht van gegevens te bereiken.

Enkele ouders vragen meer **structurele suggesties om de overgang** zowel leertechnisch als psychologisch op te vangen. Het 6^e leerjaar BaO of het 1^e jaar SO kan als **overgangsjaar** gezien worden. Voor kinderen die nog niet klaar zijn voor het SO zou er een aparte brugklas tussen BaO en SO toegevoegd kunnen worden. Vanaf het 5^e leerjaar kunnen leerkrachten beginnen lesgeven zoals in het SO. Dit zijn manieren om de overgang meer stapsgewijs te laten verlopen. Een **overgangsgraad**/middleschool kon ook bijval genieten. Dit met een aantal kenmerken uit het SO, minder verschillende leerkrachten, faalangsttrainingen... Een minderheid van de ouders ziet de onderwijsloopbaan liever ingedeeld in **3x4 delen**, of in **1 deel van 12**, in plaats van 2 delen van 6. "Waarom een overgang en geen voortzetting?", klinkt het. Anderzijds wijst een ouder op het **risico** van

overgangsjaren bijv. bij een jaar zonder trimestriële examens zouden sommige kinderen kunnen denken dat het altijd zo gemakkelijk zal blijven.

SUGGESTIES VOOR SCHOOL- EN STUDIEKEUZE

De begeleiding bij het maken van de juiste **studiekeuze** kan **beter**: meer uren vrijmaken, leerlingen onderdompelen, zodat meer leerlingen in de juiste richting terecht komen, team inschakelen (CLB, onderwijskiezer, beroepenhuis...), kindgericht op basis van **talenten en interesses**, kind kansen geven om talenten te leren ontdekken, school zoeken die beantwoordt aan noden, aan het einde van het BaO centrale examens of formele evaluatie koppelen aan advies, voorkomen watervaleffect, niet idee geven "aso proberen en dan kan je nog zakken" of niet te snel een 'lagere' richting aanraden. Om kinderen kennis te laten maken met de arbeidsmarkt, zouden in de overgangsjaren al **bedrijven of functies kunnen bezocht** worden bijv. een bedrijvenbeurs.

Het **tso en bso** zou op meer sympathie moeten rekenen, zij moeten werken aan hun **imago**.

Wat de **timing van de keuze** betreft, denken meerdere ouders dat de keuze best **niet te vroeg** gemaakt wordt, waarbij er voorstanders zijn van een brede/ruime **eerste graad** of het creëren van kansen om van bepaalde richtingen/vakken te "proeven". Een andere mogelijkheid bestaat er in in het 1^e jaar SO enkel te kiezen voor aso of tso, en nog niet voor een richting.

Anderzijds vinden een aantal ouders, in het kader van differentiatie, dat de keuze best **niet uitgesteld of zelfs zo snel mogelijk in het BaO** gemaakt moet kunnen worden. Sommige kinderen zijn al vroeg "uitgekeken" op het BaO of weten al snel of ze willen 'studeren of met hun handen willen bezig zijn'.

Deze leeftijdsgroep is volgens ouders niet alleen te jong om keuzes te maken, maar ook **om alleen thuis te zijn**. Er mag sport of opvang voorzien worden tot 17u, ook op dagen waarop de school 's middags eens uit is omwille van bijv. examens.

"Ik had eerder het idee dat het 6de leerjaar een ontspanningsjaar was en dat is een gemiste kans."

WAT MET DE ROL VAN HET CLB?

Het CLB zou volgens sommige ouders te fel gefocust zijn op de "eigen school". Ook op vlak van zorg wenst deze groep een betere ondersteuning. Wel vinden ouders het belangrijk dat een externe speler als het CLB betrokken wordt bij de overgang, met als voorwaarde dat deze **neutraal en schooloverstijgend werkt**.

BIJKOMENDE BEDENKINGEN

Naast eerdere bedenkingen over druk en niveau in het BaO en SO, wordt hier en daar gemeld dat de **druk in het onderwijs al van jongs af aan te hoog** is. Er dienen te veel taken en huiswerk na de uren gedaan te worden, waardoor de **work-life balance**, waar bij volwassenen zoveel nadruk op wordt gelegd, bij kinderen vaak ver zoek is.

Talen mogen reeds in de **kleuterklas** (spelenderwijs) aangeboden worden.

Voor het behalen van het **getuigschrift en/of het realiseren van de eindtermen** pleiten sommige ouders voor duidelijkheid en objectiviteit in de criteria. Houdt men alleen rekening met de eindtermen of telt de totale persoonlijkheid van het kind mee?

Tot slot maken enkele ouders gebruik van de gelegenheid om de hoge schoolkosten in het SO aan te klagen.

CONCLUSIE

De overgrote meerderheid van de respondenten (85,1%), vindt de overgang van het basis- naar het secundair onderwijs **ingrijpend**. Ouders melden dat dit afhankelijk is van verschillende factoren (basisschool, secundaire school, leerkrachten, kind, ouders...). Bijna 1 op 3 ouders is van mening dat de overgang niet goed voorbereid of begeleid wordt.

De **leerplannen** (vooral voor Frans) zouden beter op elkaar **afgestemd** moeten worden. Als voorbereiding op het secundair onderwijs heerst een grote nood om kinderen reeds in de basisschool te **leren leren** en om kinderen en ouders sneller een goed beeld te geven van het secundair onderwijs met al zijn mogelijkheden. In het secundair onderwijs wordt dan weer het **persoonlijk contact** en de aandacht voor het **welbevinden en diversiteit** gemist. Om de moeilijke overgang te kunnen opvangen is daar een **goed onthaalbeleid** nodig.

Leerkrachten moeten **voeling hebben** met het individuele kind en meer interageren, ouders moeten aandacht hebben voor het keuzeproces van/voor hun kind, het CLB wordt verwacht als neutrale speler advies te geven.

Aan de andere kant zijn er ouders die de voorbereiding bij de overgang **niet in vraag** stellen, maar wel een goede begeleiding in het secundair onderwijs verwachten. Zij vinden dat er niet te veel voorbereid hoeft te worden en dat kinderen hiermee belangrijke verantwoordelijkheden leren.

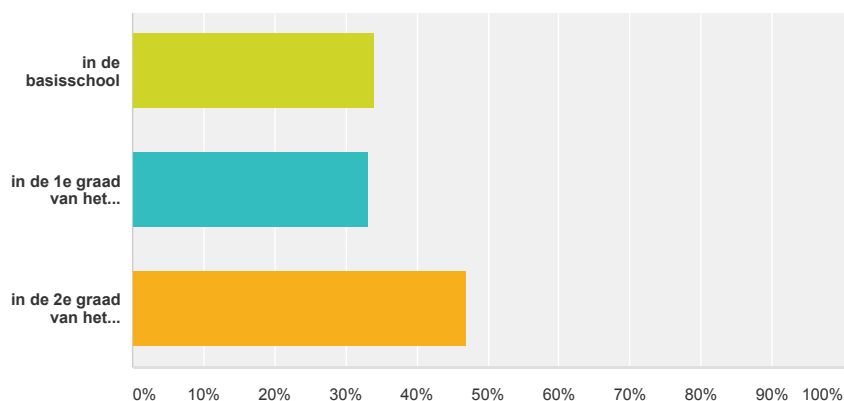
Ouders stellen in elk geval vast dat de overgang **bij ieder kind anders** ervaren wordt.

Meer structurele suggesties gaan van het werken met vakleerkrachten of niveauklassen naar het einde van het basisonderwijs toe, tot kleinere klassen (of zelfs scholen) in het secundair onderwijs. Tussen het basis- en secundair onderwijs in kan gewerkt worden met overgangsjaren of –graden, of het onderwijs kan anders ingedeeld worden dan in 2 delen van 6 jaar.

Ten slotte vragen ouders dat er tijdens de overgang van basisonderwijs naar secundair onderwijs ook aandacht geschonken wordt aan **kwetsbare groepen**.

Vraag 6: De begeleiding bij studie- en beroepskeuze start best ...

- In de basisschool: 34%
- In de 1^e graad van het secundair onderwijs (1^e jaar SO): 33%
- In de 2^e graad van het secundair onderwijs (3e jaar SO): 47%

GEEF ZE TIJD

De meest voorkomende bemerking is dat we kinderen **tijd moeten geven** om hun talenten en interesses te ontdekken. Te vroeg een beroepskeuze maken, kan er voor zorgen dat bepaalde kansen en talenten onbenut blijven.

Ouders vinden kinderen van **12 en 14 jaar té jong** om een studie – of beroepskeuze te maken. Laat ze nog wat ‘kind’ zijn is een veel gemaakte opmerking. Een jonger kind kan dan wel een bepaalde interesse hebben, maar de vraag is of dit dan een verantwoorde keuze is voor studie – en beroepskeuze? Hoe ouder het kind, hoe bewuster er wordt gekozen.

Leerlingen laten nadenken over hun interesses **start** best al in de **basisschool**, een definitieve keuze daarentegen stel je beter uit. Leerlingen kennen onvoldoende de keuzemogelijkheden en de interesses veranderen nog. Bovendien worden kinderen op jongere leeftijd in hun keuzes te veel beïnvloed door hun ouders. Op jongere leeftijd kan je dus zeggen dat het een keuze is van de ouders en niet van de leerling.

Ouders pleiten ervoor om de talenten en vaardigheden van kinderen al van jongs af aan op te volgen zonder hen daarbij al vast in een bepaalde richting te duwen. De begeleiding moet uitgaan van de passies en de talenten van de leerling, om dan pas te kijken naar de schoolse prestaties.

“In het basisonderwijs en de lagere graad secundair onderwijs is het ongelofelijk belangrijk dat men de leergierigheid van elk kind in stand houdt. Dat men kinderen aanmoedigt. Maak leerlingen enthousiast, zoek hun talenten en ze zullen zelf op zoek gaan naar interesses en hobby’s waaruit later een studie –of beroepskeuze kan volgen”.

BEGELEIDING EN (HER)ORIËTERING MOET PERMANENT GEBEUREN

Ouders vinden ‘studiekeuze’ een proces dat begint op het einde van de basisschool maar **over de hele schoolcarrière** loopt.

Ze verwachten een permanente monitoring afgestemd op het niveau van de individuele leerling. Binnen het studiekeuzetraject moet er rekening gehouden worden met het **welbevinden** van de leerling. Kinderen en jongeren moeten bij elk keuzemoment goed georiënteerd worden. Bij elke overgang dienen alle betrokkenen te kijken: 'Is dit een goede keuze?' 'Kan de leerling zijn talenten het best ontwikkelen in deze richting?'

Studiekeuzebegeleiding is een opdracht van alle betrokkenen: leerling, ouders, leerkracht.

"Begeleiding en (her)oriëntering is een permanente opdracht voor het onderwijs. Natuurlijk zijn er een paar belangrijke scharniermomenten, maar het lijkt me opportuun om het begeleidingsproces permanent te laten gebeuren, en dit met alle betrokkenen (kind, ouders, leerkracht(en))."

BREDE BASIS IS NODIG OM LATER GOEDE KEUZES TE MAKEN

Een meerderheid van de ouders is voorstander van een **brede algemeen vormende basis** in de eerste graad secundair onderwijs. De basis moet breed zijn, maar mag al enkele keuzemogelijkheden en beperkingen inhouden.

Leerlingen moeten in de eerste graad secundair onderwijs de mogelijkheid krijgen om de verschillende studiegebieden inhoudelijk te **verkennen** zonder dat deze richtingbepalend zijn of richtingen uitsluiten.

Als je het aan de ouders vraagt, dan moeten we kinderen tijdens de eerste jaren **laten proeven** van wat er allemaal mogelijk is zodat ze tegen het derde jaar secundair onderwijs een bewuste keuze kunnen maken.

"De basisschool moet ervoor zorgen dat kinderen weten wat er allemaal mogelijk is. Ze moeten kennismaken met een zo groot mogelijke waaier, waar ze hun talenten kunnen ontdekken. Een brede 1^e graad moet leerlingen zichzelf laten ontdekken. De eerste graad moet een speeltuin zijn waar leerlingen geprikkeld en uitgedaagd worden om nieuwsgierig te zijn. In de 2^e graad SO moeten leerlingen begeleid worden naar een studie – of beroepskeuze."

PRAAT MET KINDEREN OVER WAT ZE WILLEN WETEN/KENNEN/WORDEN. INFORMEER HEN GOED OVER DE VERSCHILLENDE STUDIE – EN BEROEPSMOGELIJKHEDEN

Ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen kunnen **kennismaken** met verschillende richtingen en vakken, zonder dat deze bepalend zijn voor de definitieve keuze. Een bedrijfsbezoek, studie – en jobbeurs, bezoek aan universiteit... kan helpen bij het maken van een studiekeuze en hen voeling geven met de inhoud van beroepen.

"Er zijn momenteel teveel mogelijke studierichtingen, de kinderen zien het bos door de bomen niet meer. Sommige richtingen leunen sterk aan bij elkaar maar verschillen toch. De kinderen moeten de kans krijgen om alles tijdig te ontdekken om te zoeken naar hun interessedomijnen."

ONDERSCHIED TUSSEN STUDIE– EN BEROEPSKEUZE EN AFHANKELIJK VAN DE STUDIERICHTING

Ouders vinden de begeleiding bij studie – en beroepskeuze **twee verschillende** dingen. De begeleiding bij de studiekeuze start best al in het basisonderwijs, de begeleiding bij de beroepskeuze pas vanaf de tweede of derde graad secundair onderwijs.

Enkele ouders menen dat de studie – en beroepskeuze afhankelijk is van de studierichting die de leerling volgt. Leerlingen uit het technisch – en beroepsonderwijs zullen sneller een keuze moeten maken dan leerlingen uit het algemeen secundair onderwijs.

"Er is zo een grote waaier aan keuzes die een leerling van 12 jaar nog niet kan maken. Ik pleit ervoor om eerder te werken met talenten. In de basisschool mogen de talenten ontdekt worden. De eerste graad secundair onderwijs kunnen de leerlingen hun talenten verder ontplooiën aan de hand van keuzevakken. De studie – en beroepskeuze kan men best uitstellen tot de derde graad secundair onderwijs."

CONCLUSIE

De meerderheid van de ouders (47%) vindt dat de begeleiding bij studie – en beroepskeuze best start in de tweede graad van het secundair onderwijs.

De meest voorkomende bemerking is dat we kinderen **tijd moeten geven** om hun talenten en interesses te ontdekken. Te vroeg een studie– of beroepskeuze maken, kan er voor zorgen dat bepaalde kansen en talenten onbenut blijven. Hoe ouder het kind, hoe bewuster er wordt gekozen.

Ouders pleiten ervoor om de **talenten en vaardigheden** van kinderen al van jongs af aan op te volgen **zonder** hen daarbij al vast in een bepaalde richting te duwen.

Een meerderheid van de ouders is dan ook voorstander van een **brede algemeen vormende basis** in de eerste graad secundair onderwijs.

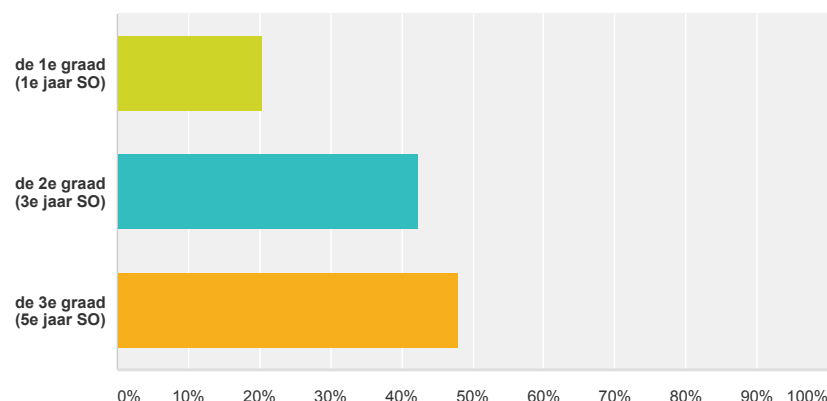
Als je het aan de ouders vraagt, dan moeten we kinderen tijdens de eerste jaren laten proeven van wat er allemaal mogelijk is zodat ze een bewuste keuze kunnen maken.

Ouders verwachten een **permanente monitoring** afgestemd op het niveau van de individuele leerling. Studie– of beroepskeuzebegeleiding zien ze als een opdracht voor alle betrokkenen : leerling, ouders en leerkrachten.

*“De hele schoolcarrière is een ontdekkingstocht naar wat je graag doet, wat je minder ligt, wat je interesseert, ...
De begeleiding bij studie – en beroepskeuze is een proces, dit moet gedurende de hele schoolcarrière aan bod komen. Dit kan indien gemotiveerde leerkrachten hun passie voor hun vak/studiegebied overbrengen aan de leerlingen zodat leerlingen voelen waar hun passie ligt.”*

Vraag 7: Het maken van een studie- of beroepskeuze gebeurt best bij de start van...

- 1e graad: 20 %
- 2e graad: 42 %
- 3e graad: 48%

FLEXIBELE KEUZES OP MAAT VAN DE LEERLING

De meest voorkomende bemerking is dat het **ideale keuzemoment** afhankelijk is van de leerling en dus verschillend voor elk kind. Ouders vragen dat hun kinderen begeleid worden en keuzes mogen maken wanneer zij daar “rijp” voor zijn, niet op vastgelegde, voorafbepaalde momenten. Zij vragen de keuzemogelijkheden zo **geleidelijk** mogelijk (de suggesties gaan van jaarlijks tot permanent) aan te bieden. Keuzes die toekomstige studie- en beroepsmogelijkheden uitsluiten ziet men liefst zo laat mogelijk gemaakt worden en er is een duidelijke vraag naar veel flexibiliteit en vlotte **schakelmogelijkheden**.

“De keuzes moeten eerst geproefd kunnen worden. Dit mag niet bindend zijn.”

“Elke ingeslagen weg moet steeds zijwegen hebben. Kinderen moeten de boodschap krijgen dat ze een heel leven hebben om te leren en dat ze steeds een nieuw pad kunnen kiezen.”

“Dit is erg kindafhankelijk.”

“Sommigen weten heel jong wat ze willen, anderen weten het na het zesde jaar nog niet!”

“Leren kiezen betekent ook gradueel keuzes kunnen maken en voldoende kansen krijgen om bij te sturen.”

Er worden enkele alternatieven voor de huidige indeling geformuleerd:

- De eerste graad indelen op basis van niveau of moeilijkheidsgraad, in plaats van op inhoud
- De keuzemogelijkheden flexibel verbreden, op vakniveau, in plaats van per pakket/richting

“Laat de leerlingen zonder strikt klasverband of vaste leeftijdsgroepen individuele vakken kiezen volgens talent en interesse, binnen een aantal randvoorwaarden.”

VERSCHILLENDE KEUZETIJDSTIPPEN VOOR ABSTRACTE EN PRAKTISCHE OPLEIDINGEN

DIFFERENTIËREN NAAR INTERESSES ZO VROEG MOGELIJK, NAAR BEROEPSKEUZE ZO LAAT MOGELIJK

De bevraagde ouders menen dat de keuzemomenten voor meer **abstracte** studierichtingen beter **later** vallen, voor de **meer praktische** richtingen **vroeger**. Verder wordt gevraagd om zo vroeg mogelijk te **differentiëren in functie van talenten** en interesses, dit om schoolmoeheid en demotivatatie tegen te

gaan. Keuzes die de toekomstige studie-en beroepsmogelijkheden zien ze liefs zo laat mogelijk. Over de mogelijke inhoud van vroege differentiatie lopen de meningen uiteen.

“Een brede basisvorming is belangrijk, maar er moet ook ruimte zijn voor persoonlijke interesses en talenten van leerlingen. Om schoolmoeheid te voorkomen moet dit zo vroeg mogelijk.”

“Beroepsrichtingen mogen starten in de eerste graad. Het 5de jaar is veel te laat voor technische opleidingen.”

“Hou alle wegen open zolang het kan. Jongeren zijn nog niet bezig met de toekomst en veranderen nog vaak van gedacht.”

OUDERBETROKKENHEID EN ERVARING BIJ STUDIEKEUZE

De bevroagde ouders vragen een grote betrokkenheid van de ouders, maar ook aandacht voor het feit dat de jongere zelf moet kunnen kiezen. Vele ouders wijzen op het belang van **ervaring** buiten de school, op de werkvloer, via **stages**, vrijwilligerswerk en projecten om de leerlingen te helpen gefundeerde keuzes te laten maken.

“Ouders moeten begeleid worden bij hun kind en een realistisch verwachtingspatroon krijgen.”

“Ouders moeten betrokken worden. Zij moeten weten dat hun kind uit het tso of bso ook nog verder kan studeren in het hoger onderwijs.”

Een kleine groep vindt dat de studiekeuze reeds in de basisschool gemaakt moet worden, dat er teveel keuzemogelijkheden zijn of dat men best opnieuw gaat naar een systeem van twee graden (1-3, 4-6).

“Het meest ideale zou zijn dat er algemeen technische richtingen zouden bestaan voor 1^e graad secundair onderwijs, waar ze een beetje van alle beroepen kunnen proeven. Dan moeten ze nog geen keuze maken tussen hout, metaal, land-en tuinbouw, voeding... en in een ideale wereld zou dat in de basisschool zijn, zo hangen ze nog niet vast aan de schoolkeuze en het aanbod in die school.”

CONCLUSIE

Ouders zijn erg begaan met het studiekeuzeproces van hun kinderen. Zij vragen een intensieve begeleiding waarbij ze zelf betrokken willen worden. Elk kind ontwikkelt op zijn of haar tempo en kiezen moet je leren. Daarom vragen de ouders dat de keuzemomenten geleidelijk worden opgebouwd. Zij zijn voorstander van flexibele trajecten en schakelmogelijkheden tussen de verschillende richtingen.

Keuzes die de toekomstige studie- en beroepsmogelijkheden inperken, zien de ouders liefst zo laat mogelijk. Anderzijds wordt gevraagd om zo vroeg mogelijk te differentiëren in functie van talenten en interesses om schoolmoeheid en demotivatie te voorkomen.

Vraag 8: Stages zijn belangrijk om werkervaring op te doen...

Antwoordkeuzen	Reacties	
in alle studierichtingen	78,31%	4.119
in het huidige ASO	1,88%	99
in het huidige BSO	20,42%	1.074
in het huidige TSO	18,67%	982
in het huidige KSO	8,02%	422
in het buitengewoon secundair onderwijs	10,30%	542

Een kleine 80% van de ouders vindt **stages belangrijk** in alle onderwijsvormen. Resp. 20%, 19% en 8% vindt stages vooral nuttig in bso, tso of kso. Aso wordt aangevinkt door 2% van de ouders. BuSO door 10%. De som van de percentages is meer dan 100 omdat het mogelijk was meerdere antwoorden aan te vinken.

De toelichtingen die gegeven werden, leren meer.

OOK IN HET ASO ZIJN STAGES BELANGRIJK

Bijna 80% van de ouders vindt stages in alle onderwijsvormen belangrijk, dus ook in het aso. De voorstanders zeggen dat het met name voor deze leerlingen belangrijk is **ervaring** op te doen omdat het werkveld een ver-van-hun-bed-show is. Laten proeven van de werkelijkheid geeft een realistische kijk op de arbeidsmarkt en het bedrijfsleven. Ouders geven aan dat dit werkelijk voor alle leerlingen heel belangrijk is. Ze moeten kennis maken met verschillende beroepen en proeven van de werksfeer. Enkel op de schoolbanken kan men niks leren over de werkvloer. Koppeling van de opgedane kennis aan de praktijk vinden ouders essentieel.

“Je leert ook niet autorijden door enkel theorielessen te volgen.”

“Want het leven is geen crèmekarre.”

PLEIDOOI VOOR UITSLUITEND STAGES IN BEROEPSGERICHTE OPLEIDINGEN

Hoewel bijna 80% aangeeft stages in alle onderwijsvormen belangrijk te vinden, lezen we bij de toelichtingen ook heel wat bedenkingen over stages in het aso. Veel ouders merken op dat aso-leerlingen voldoende stage zullen lopen in hun vervolgopleiding. Deze opleiding sluit nauwer aan bij de uitoefening van het latere beroep.

In het secundair onderwijs weten de meeste leerlingen van het aso immers nog niet wat ze later willen doen. Het is dan ook moeilijk een stageplaats vast te leggen. Voor studierichtingen die snel naar een beroep leiden, is dit evidentier dan bijv. voor Latijn of Grieks.

Veel ouders vinden dat enkel in richtingen die een beroep als finaliteit hebben, stages ingericht moeten worden. Leerlingen uit het aso zouden nog te weinig kennis hebben; hun opleiding is te theoretisch en te algemeen voor stages. Ouders zien voor het aso meer heil in bedrijfsbezoeken, kijkstages, sociale stages... Op deze alternatieven komen we later terug.

“In BSO/TSO/KSO leert men al meer gerichte zaken die toegespitst zijn op het latere beroepsleven. Een stage kan zeer nuttig zijn om de kennis & praktijk verder uit te bouwen. In het aso lijkt me dit niet nuttig vermits je meestal nog geen idee hebt welke richting je wil uitgaan. Welke stages zou men hier kunnen aanraden?”

NIET ALLEEN BELANGRIJK VOOR WERKERVARING

Naast de voordelen van stages op het vlak van werkervaring, melden ouders ook dat stages van tel zijn om **levenservaring** op te doen. Ze leren (werk)attitudes, sociale vaardigheden en leren ook zichzelf beter kennen. Waar ben ik goed in? Wat ligt mij en wat ligt mij niet? Het belang van stages voor de studie- en beroepskeuze werd door heel veel ouders aangehaald. Niet zelden ervaren leerlingen door een stage dat de gekozen studierichting hen niet zo goed ligt. Ook voor leerlingen die nog een (hogere) studierichting moeten kiezen, is een stage zeer nuttig. Een goede studiekeuze leidt tot betere en langere schoolloopbanen. Op deze manier helpen stages zelfs bij het voorkomen van schoolmoeheid omdat ze leerlingen kunnen motiveren.

“Onderwijs is veel meer dan het louter klaarstomen van onze kinderen voor de arbeidsmarkt maar ook en vooral het ontwikkelen tot positief ingesteld en kritische personen en dus stages zijn belangrijk maar niet zo direct voor werkervaring wel voor “levens”ervaring.”

KANTTEKENINGEN BIJ STAGES

Veel ouders waarschuwen voor **misbruik** van stagiair(e)s. Soms worden ze gezien als goedkope werkrachten, maar soms is er op de stageplek gewoonweg geen zinvol werk dat ze kunnen verrichten (cfr. op een bank waar stagiair(e)s niet in contact mogen komen met geld). De stage beperkt zich dan tot kopiewerk of klasseren. Geschikte stageplaatsen zijn niet makkelijk te vinden. Als ook aso-leerlingen stage moeten lopen, vrezen ouders dat er nog minder goede plaatsen zullen zijn. Dit zou vooral in het nadeel zijn van de zwakkere leerlingen die dan uit de boot vallen.

Stagebegeleiding vraagt **heel wat inzet van zowel school als bedrijf**. Door het gevraagde engagement staan bedrijven niet te springen voor stagiaires, al wordt aangehaald dat ook zij een steentje moeten bijdragen aan de vorming van onze jeugd. De kwaliteit van de begeleiding bepaalt of een stage zinvol is of niet. Zeker voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften is **extra** begeleiding nodig.

“Dit vraagt een goede afstemming met de bedrijven opdat dit geen bezigheidstherapie wordt.”
“De begeleiding tijdens die stages is van groot belang. Als die leerlingen al direct mee moeten aan het tempo van mensen die al jaren het beroep reeds uitoefenen, werkt het alleen demotiverend. De stagebegeleiders moeten zelf meer gevolgd worden. Hoe vaak gaan zij kijken bij de kinderen? Hoe worden de stages beoordeeld? Hoe worden leerlingen voorbereid op stages (ook sociaal niet alleen over hun werk)? (...)”

ALTERNATIEVEN

Stages zijn zinvol, maar niet alle pijlen moeten op stages gericht worden. Er zijn volgens ouders heel wat **zinvolle alternatieven**: bijv. weekend- en vakantiewerk, sociale projecten, vrijwilligerswerk, Zuiddag... Kennismaken met verschillende beroepen kan ook op school via gastlessen, voordrachten van managers en werknemers, beroepsbeurs, interview... aso-leerlingen bijv. eens in het bso les laten volgen, is zeker ook verrijkend.

Enkele ouders stellen dat stages **niet ten koste** van de onderwijstijd mogen gaan. Zij zien stages liever buiten de schooluren, bijv. in verlofperiodes. Dit mogen we zeker niet veralgemenen want er gaan evenzeer ook stemmen op voor meer, langere en vroegere stages.

“Dankzij de Zuiddag heeft mijn zoon 1 dag werkervaring opgedaan. Dat is voor iedereen goed. Niet alleen om te leren wat werken inhoudt, maar ook bv. om na de werkervaring meer gemotiveerd te zijn om een goed diploma te halen.”

“Stages niet voor iedereen nodig (moeilijk te realiseren, niet altijd relevant). Relevant is wel om op allerlei manieren in aanraking te komen met ‘werk’. Bijv. bedrijfsbezoek, interview met verschillende mensen met een bepaald beroep, gastlessen en bezoek aan of van hoger onderwijs.”

CONCLUSIE

Het staat vast dat bijna 80% van de ouders **stages in alle onderwijsvormen** belangrijk vinden. Toch blijkt uit de toelichtingen dat vele ouders stages enkel zinvol vinden in beroepsgerichte opleidingen. Dit kunnen we niet rijmen met de cijfergegevens. De oorzaak ligt misschien in de vermelding van 'werkervaring' in de vraagstelling.

In de toelichtingen vermelden ouders **verschillende voordelen** van stages: kennismaken met het 'echte' arbeidsleven, leerstof toepassen in de praktijk, levenservaring opdoen en helpen bij de studiekeuze.

Als kritische noten melden ouders dat er zowel binnen als buiten de school **zinnvolle alternatieven** zijn voor stages en dat het belangrijk is een goede stageplaats te vinden met kwaliteitsvolle begeleiding.

Vraag 9: Wat vind je belangrijk in het zorgbeleid en de leerlingbegeleiding op een secundaire school?

- Leerlingen en hun ouders kunnen beroep doen op een leerlingbegeleid(st)er van de school zelf: 66,46%
- Leerlingen en hun ouders kunnen beroep doen op het CLB : 34,91%
- Leerlingen en hun ouders kunnen leraren makkelijk contacteren : 71,13%
- Ouders worden steeds betrokken in de begeleiding van hun kind : 68,24%
- Leerlingen worden betrokken bij de bespreking van hun dossier : 56,64%
- Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (bijv. leerlingen met taalproblemen, leerstoornissen...) worden op een gepaste manier begeleid in het gewoon secundair onderwijs : 69,91%

ZORG EN OUDERBETROKKENHEID : EEN GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Een grote meerderheid van ouders geeft aan dat ze betrokkenheid van ouders in het secundair onderwijs erg belangrijk vinden, zeker wanneer het gaat over het zorgbeleid en/of de leerlingbegeleiding. Ze vinden dat scholen maximaal moeten inzetten op **ouderbetrokkenheid** en dat er ook rekening moet gehouden worden met de deskundigheid van ouders. Vooral als het over 'zorg op school' gaat, vinden ouders het van groot belang dat ze **tijdig, eerlijk en in alle openheid** betrokken worden. De school moet een luisterend oor bieden aan ouders en er moet op regelmatige tijdstippen overleg zijn in functie van de noden van de leerling: *'zowel goed als slecht nieuws en graag op tijd!'*. Wanneer er een goed contact is met de leraren dan is een goede samenwerking school-thuis mogelijk. Dan is er ook voldoende ruimte voor een open communicatie, transparante dialoog en kan de school samen met de ouders en de leerling constructief op zoek gaan naar oplossingen. Een brede zorg en goede afstemming is belangrijk voor een goede samenwerking tussen alle partijen.

Sommige ouders vinden ook dat men alle ouders moet wijzen op hun verantwoordelijkheid én hen die verantwoordelijkheid moet geven. Wanneer er onderwijs op maat moet gegeven worden, dan moet er ook engagement van de ouders zelf zijn. Ouders en school: **een gedeelde verantwoordelijkheid**. Niet alleen 'carrière-ouders' moeten betrokken worden, maar ook allochtone en kwetsbare ouders. Wanneer het gaat over anderstalige ouders is een goede en duidelijke communicatie met hen een groot aandachtspunt.

*"We moeten SAMEN borg staan voor een efficiënt zorgbeleid op school."
"Ouders meenemen in een zorgtraject is m.i. de sleutel tot success."*

LEERLINGBEGELEIDING

Wat de **leerlingbegeleiding** betreft, is de **bereikbaarheid en toegankelijkheid** van de leerlingbegeleider voor ouders het belangrijkste. Dit kan bv. via Smartschool, maar ouders willen ook graag dat de leerlingbegeleider via andere kanalen, eventueel op een vast moment in de maand/week, beschikbaar is voor ouders. Werkende ouders vinden dat de leerlingbegeleiding ook bereikbaar moet zijn na de schooluren of via mail. Ouders willen liever niet speciaal verlof aanvragen om bij de leerlingbegeleiding terecht te kunnen. De leerlingbegeleider moet een coach zijn, een klankbord en mag niet betuttelend omgaan met de leerling. Ouders ervaren veel verschillen tussen scholen onderling of tussen onderwijsnetten. Enkele ouders geven aan dat een onafhankelijke leerlingbegeleider goed zou zijn: iemand die los staat van de leraren en met een helikopterzicht kan waarnemen en begeleiden. De leerlingbegeleider moet een goede opleiding krijgen en kans krijgen om

zich blijvend te professionaliseren. Ervaring is een meerwaarde. De leerlingbegeleider kan een brug zijn tussen leraren, ouders en leerlingen. Ouders verwachten een persoonlijke begeleiding, opvolging en een open onbevooroordeelde houding. Wanneer er problemen zijn, moeten deze tijdig ontdekt worden en moet men ingrijpen: een correcte beeldvorming kan veel andere problemen voorkomen. Indien nodig en wenselijk moet het CLB ingeschakeld kunnen worden. Sommige ouders geven aan dat leerlingen zelf moeten kunnen aangeven welke leraar ze willen en kunnen vertrouwen, maar dat deze ook moet kunnen ingeschakeld worden als de leerling zelf geen vragende partij is. De aanwezigheid van de leerlingbegeleider op het oudercontact is een meerwaarde. In elk geval vinden ouders dat leerlingbegeleiding op een positieve manier moet gebeuren, ongeacht of dit in het gewoon of gespecialiseerd onderwijs is.

“Zowel ouders als leerlingen moeten een toegankelijk en duidelijk aanspreekpunt hebben op school. Ook buiten de school moet er een onafhankelijk aanspreekpunt zijn (zoals CLB).”

GOEDE COMMUNICATIE MET GOED GEVORMDE LERAREN

Leraren moeten goed op de hoogte zijn van de problematieken die aanwezig zijn op school en zich voldoende informeren. Ouders verwachten dat de **lerarenopleiding** leraren voorbereid op omgaan met specifieke onderwijsbehoeften en ze vinden ook dat permanent professionaliseren hierover essentieel is. Vaak hebben leraren te weinig kennis over bepaalde leerstoornissen en dan is het belangrijk dat leraren kunnen begeleid worden door specialisten.

Men stelt de vraag of het mogelijk is om ook **andere professionals** op te nemen in het schoolteam bv. een logopedist, een psycholoog. Enkele ouders melden dat leraren een erg zware taak hebben in het omgaan met specifieke onderwijsbehoeften en dat dit de oorzaak kan zijn van burn-outs en overbelaste leraren. Sommige leraren zijn vastgeroest en de passie is verdwenen. Leraren moeten in staat zijn om leerlingen steeds positief te benaderen en te motiveren, ook wanneer de leerling specifieke onderwijsbehoeften heeft.

Ook de **bereikbaarheid van het ganse lerarenteam** is voor ouders belangrijk. In het secundair onderwijs zijn er vaak geen schoolpoortmomenten meer, dus ouders wensen een duidelijk aanspreekpunt. Er ligt hier een belangrijke rol weggelegd voor de klastitularis. Hij of zij heeft vaak meer persoonlijk contact met de leerlingen van een bepaalde groep en kan als vertrouwenspersoon optreden.

“Leerkrachten hebben vaak onvoldoende kijk op en kennis van zaken wanneer het gaat om specifieke zorgen zoals vb. leerstoornissen, ASS, gedragsproblemen,... of kunnen/willen de extra inspanningen/ondersteuning/opvolging hiervoor onvoldoende of niet waar maken. Vaak hebben ze ook nood aan handvaten om concreet aan de slag te gaan. Constante professionalisering is essentieel.”

“Hoe meer communicatie hoe beter. Soms wordt een ouder pas gecontacteerd als er zich al lang een probleem stelt. Communicatie is belangrijk in alle richtingen. Ook het positieve mag gecommuniceerd worden. Het is ook belangrijk dat ouders communiceren naar de school hoe zij hun kind thuis beleven en wat er zich thuis afspeelt. Op die manier kan de school het kind beter begrijpen.”

OOK DE LEERLING BETREKKEN BIJ ZIJN EIGEN (ZORG)DOSSIER

Meer dan de helft van de bevraagde ouders vindt de **betrokkenheid van de leerling** zelf van groot belang. De leerlingen moeten zich zelf aansprakelijk voelen over hun toekomst, dus is het belangrijk dat ze zelf de nodige feedback krijgen en **mede-eigenaar** kunnen en mogen zijn van hun dossier. Het is nodig dat ook leerlingen geresponsabiliseerd worden en de nodige verantwoordelijkheid krijgen. Vertrouwen en een goede communicatie is hierin een belangrijk gegeven. Naast de oudercontacten, kunnen ook ‘leerlingcontacten’ zeer zinvol en aan te raden zijn.

“Aan participatie en gelijkwaardigheid van zowel ouders als leerlingen mogen we vandaag de dag niet meer voorbij lopen. Wanneer je de leerling mede-eigenaar maakt van zijn/haar dossier is deze meer betrokken en leg je bij hem/haar ook een verantwoordelijkheid.”

NIET ENKEL PRESTEREN, MAAR OOK AANDACHT VOOR TALENTEN

Een meerderheid van de ouders vindt dat er niet enkel aandacht moet zijn voor de schoolse prestaties, maar dat er zeker ook genoeg aandacht moet gaan naar het **zelfvertrouwen, welbevinden en de emotionele en sociale ontwikkeling**. De school moet op zoek gaan naar talenten: *‘iedereen is wel ergens een kei in’*. Door in te zetten op bepaalde **talenten** van leerlingen is het mogelijk om hun eigenwaarde op te krikken. Het is ook nodig om dit te bekijken van kind tot kind!

*“Zorg dragen voor is minstens even belangrijk als kennisoverdracht.
Welbevinden is immens belangrijk.”*

OVERGANG VAN BAO NAAR SO

Heel wat ouders vinden dat de overgang van basisonderwijs naar secundair onderwijs erg groot is: in het basisonderwijs houdt men veel meer rekening met aangepaste maatregelen en hulpmiddelen. De afstand tussen ouders en school is ook veel groter in het secundair onderwijs dan in het basisonderwijs. Ouders betreuren dat er, in vergelijking met het basisonderwijs, te weinig aandacht gaat naar zorg in het secundair onderwijs. Ook binnen het secundair onderwijs moet er een goede overdracht zijn van gegevens over de jaren heen: **continuïteit in zorg**. Dit kan bv. door een degelijke leerlingfiche die meegaat doorheen het ganse secundair onderwijs.

*“In de lagere school wordt heel veel gedifferentieerd (zowel in aanpak als aanbod).
Ik heb het gevoel dat dit veel minder is in het secundair onderwijs.”*

ONDERWIJS OP MAAT AAN KINDEREN MET SPECIFIEKE ONDERWIJSBEHOEFTE

Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (SOB) moeten een gepaste begeleiding krijgen. De school moet differentiëren en zorg en begeleiding op maat kunnen bieden, liefst in een kleine setting. Individuele trajecten moeten mogelijk zijn, maar toch vragen vele ouders een realistische kijk op mogelijkheden én beperkingen.

Vele ouders melden dat er gedifferentieerd moet worden in twee richtingen: zowel de onderkant als de bovenkant van het ‘problemspectrum’. Ze vragen hierbij expliciet aandacht voor **hoogbegaafden** en/of leerlingen die nood hebben aan extra uitdagingen en leerstof. Volgens sommige ouders slagen scholen er onvoldoende in om te differentiëren en excelleren voor getalenteerde leerlingen.

*“Ook leerlingen met een leervoorsprong hebben recht op aangepaste begeleiding,
ook dat is een specifieke onderwijsbehoefte.”*

Vele ouders zien het **M-decreet** als moeilijk te realiseren in de praktijk en een belasting voor leraren en andere leerlingen. Ouders vrezen er voor dat zowel zorgleerlingen als modale leerlingen tekort komen. Ze vinden dat de aanwezigheid van leerlingen met SOB er niet voor mag zorgen dat het klasniveau of het tempo zullen dalen of een rem zet op het leerklimaat. Ook leerlingen zonder SOB moeten steeds kunnen getriggerd blijven.

Inclusie kan, maar met voorwaarden wat betreft de impact op andere leerlingen. Ouders vinden dat er rekening moet gehouden worden met de draagkracht van de school en dat regulier onderwijs voor leerlingen met SOB moet kunnen tot op zekere hoogte.

Het **buitengewoon onderwijs** moet blijven bestaan voor leerlingen die het nodig hebben. Enkele ouders onderstrepen dat het BuSO schitterend werk levert en dat men dit moet herwaarderen. Zij vinden dat leerlingen met specifieke problemen ook recht hebben op aangepast onderwijs in het BuSO. Andere ouders vinden dat men leerlingen met SOB niet mag isoleren en dat elke leerling de kans moet krijgen om zich algemeen te vormen, indien nodig moet men buiten de school extra hulp inschakelen hiervoor.

Vele ouders wijzen op het belang van **GON en de GON-begeleider**. Ouders willen dat het mogelijk wordt om GON uit te breiden en niet te beperken tot 2 jaar. De know-how die in het buitengewoon onderwijs aanwezig is, moet meer ingezet worden in het gewoon onderwijs.

“Schaf in hemelsnaam de GON-begeleiding niet af. Veel leerlingen hebben nood aan een babbel met iemand die ze vertrouwen en/of aangepaste studiebegeleiding van welke aard ook.

Leerkrachten worstelen nu al zo met de niveauverschillen in de klassen dat het onmogelijk is om elke leerling individueel te begeleiden. Praat eens met kinderen en jongeren die GON-begeleiding kregen en wat dat voor hen betekent/betekend heeft!”

Volgens ouders is het omgaan met specifieke onderwijsbehoeften en het bieden van aangepaste zorg vaak erg **afhankelijk van school tot school**, of **afhankelijk van de goodwill** van bepaalde leraren. Ouders appreciëren het enorm wanneer leraren extra inspanningen willen doen. Andere ouders vinden dat er te veel energie en aandacht gestoken wordt in het begeleiden van leerlingen met SOB: *‘extra begeleiding moet de uitzondering zijn tenzij in het BuSO’*. Deze ouders vinden dat deze leerlingen niet ‘gepamperd’ mogen worden of alles in de schoot geworpen mogen krijgen.

Een **etiket of diagnose** is vaak de toegangspoort tot hulp. Daarom melden enkele ouders dat ze vinden dat er té veel geëtiketteerd wordt en dat men leerlingen niet mag benaderen op grond van hun etiket. Attesten zijn vaak een voordeel voor de hogere sociale klasse die de toegang tot hulpverlening beter kennen. Volgens ouders moet **elk kind** dat hulp en begeleiding nodig heeft dit kunnen krijgen, met of zonder attest: *‘men vraagt toch ook geen attest voor het dragen van een bril?’* Enkele ouders zien een absoluut voordeel van een inclusief beleid nl. leerlingen leren omgaan met diversiteit. *‘Het moet gewoner worden om met anders om te gaan’*.

Sommige ouders stellen zich de vraag of de extra aanpassingen die de school doet voor leerlingen met SOB voldoende gebeurt met de **focus op integratie in de arbeidsmarkt**. Leerlingen moeten niet enkel kennis vergaren, maar ook vaardigheden voor later. Is de extra begeleiding en zorg die de school biedt ook mogelijk op de arbeidsmarkt later? Moeten leerlingen met SOB ook een diploma of getuigschrift krijgen en wat is de waarde hiervan? Hoe ver kan men gaan met compenserende en dispenserende maatregelen?

Enkele ouders vragen expliciet aandacht voor zieke leerlingen bv. leerlingen met astma of een voedselallergie. Ook hooggevoelige leerlingen en leerlingen met psychische problemen (bv. gedragsstoornissen, angststoornissen) mogen niet vergeten worden.

“Zeker na het M-decreet is "zorg" voor alle leerlingen het woord van de toekomst. Daarin ligt de volgende uitdaging van het onderwijs, denk ik.”

“Aangepast onderwijs voor iedereen is geen discriminatie, maar een recht!”

“Mits voldoende ondersteuning en afhankelijk van de ernst van de stoornis moeten leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften begeleid worden in het gewone SO, zoniet biedt het BuSO een oplossing.”

EEN GOEDE BEGELEIDING VRAAGT MEER CENTEN

Ouders vinden dat er **meer middelen** en uren moeten zijn om leerlingen met extra zorg te integreren in het secundair onderwijs. Meer nood aan leerlingenbegeleiding, dus ook meer uren en meer personeel. Ook moeten er voldoende middelen zijn voor leerlingen met een fysieke beperking en moet het mogelijk zijn om de nodige infrastructurele aanpassingen te doen. Door de invoering van het M-decreet zijn er op korte termijn veel meer middelen nodig. Het mag niet zijn dat **externe** leerlingbegeleiding enkel voor een elitegroep is, wegens te duur voor het modale gezin. In elk geval vinden ouders dat er **niet mag bespaard worden op leerlingbegeleiding of zorg!**

“Het is nu zeer moeilijk, met de huidige zeer beperkte middelen, om een goed zorgbeleid te voeren.”

“Zeker met het M-decreet in gedachte is het absoluut noodzakelijk om meer middelen vrij te maken voor GON begeleiding en andere differentiatie. Anderzijds blijft extra aandacht voor de zeer snelle leerlingen even belangrijk. We weten waar we over spreken, beide situaties kennen we heel goed in ons eigen gezin!”

EEN BELANGRIJKE ROL VOOR HET CLB?

Slechts één derde van de bevroegde ouders duidt aan dat ze het belangrijk vinden om een beroep te kunnen doen op het **CLB**. Heel wat ouders laten weten dat ze slechte ervaringen hebben met het CLB als het gaat over leerlingbegeleiding en/of zorgbeleid. Voor hen staat het CLB te ver af van de realiteit, is het CLB te weinig aanwezig op school, is het CLB enkel een administratief doorgeefluik en heeft het in hun ogen dus weinig meerwaarde: ‘*CLB is een te afwezige instelling*’.

Ouders vinden dat het CLB de leerlingen **meer persoonlijk** moeten kennen en meer moeten inzetten op daadwerkelijke begeleidingen van leerlingen. Enkele ouders melden uitdrukkelijk dat ze hun kind liever laten begeleiden door één bepaalde leraar of leerlingbegeleider van de school, dan door het CLB. Iemand van het schoolteam inzetten is volgens hen veel zinvoller omdat deze mensen korter bij de leerlingen staan.

Tegelijkertijd stellen ouders vast dat het CLB een **te groot takenpakket** heeft en dus overbevroegd is. Men heeft te weinig tijd en moet te veel scholen begeleiden met de middelen die er zijn. Daarom vragen ouders dat de CLB's **meer financiële draagkracht** zouden krijgen, zodat ze verder kunnen uitbouwen en meer gespecialiseerde mankracht kunnen inzetten voor individuele begeleidingen of bij het maken van een studiekeuze. Ouders beschouwen de **onafhankelijkheid** van het CLB als een pluspunt: ze kunnen een onafhankelijk aanspreekpunt zijn voor leerlingen en ouders. Enkele ouders geven aan dat ze niet willen dat de school te veel invloed zou hebben op de werking van het CLB of andersom. Ouders onderstrepen echter ook het belang van het CLB bij ernstige problematieken of zeer specifieke problemen. In dat geval zou het CLB een **perfect verlengstuk** van de begeleiding op school kunnen zijn.

Ouders verwachten ook dat het CLB **meer beschikbaar** is nl. ook tijdens de schoolvakanties en dat het CLB geen afwachtende houding neemt, maar ook zelf initiatief neemt tot inzetten van hulpverlening of begeleiding. Wanneer het CLB problemen signaleert, zouden deze ook goed moeten opgevolgd worden en moet hierover in vertrouwen gecommuniceerd kunnen worden met ouders en de leerling zelf. Een lage drempel tussen leerlingen, ouders, schoolteam en het CLB is hiervoor onmisbaar.

“De CLB 's moeten daadwerkelijk zorgen voor de nodige begeleiding en niet louter fungeren als een soort 'administratief' doorgeefluik”

*“Vanuit eerdere ervaringen geloof ik niet in de werking van het CLB .
Ze staan té ver van de realiteit (onvoldoende inzicht in het persoonlijk dossier) en nemen onvoldoende het standpunt van kind én ouder in overweging”*

*“Ik heb zelf een zoon met een leerprobleem en maak dus gebruik van zorg in de school.
De mogelijkheden die er zijn momenteel zijn echt heel goed en ik ben daar dankbaar voor. Ook de samenwerking met het CLB gaat vlot.”*

PESTEN

Ouders grijpen hun kans om ook bij de vraag over zorgbeleid en leerlingbegeleiding voldoende aandacht te vragen voor **pesten** en ze vinden dat er moet meer moet ingezet worden op sociale vaardigheden en communicatievaardigheden. Zeker voor kwetsbare leerlingen of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften is het preventief werken aan het voorkomen van pesten enorm belangrijk. Ouders willen dat men hierbij ook aandacht heeft voor de gevaren van de sociale media en wensen een kort-op-de-bal-spelen-beleid.

CONCLUSIE

Ouders vinden een **goed zorgbeleid essentieel** en vragen uitdrukkelijk om **betrokken te worden** bij de zorg en leerlingbegeleiding die aan hun kind gegeven wordt. Ze vinden ook dat de school een antennefunctie kan hebben wat betreft het algemeen welzijn van jongeren en vragen hierbij dat er steeds een goede samenwerking moet zijn tussen alle betrokkenen: de leerling zelf, de school, de leerlingbegeleiding, de ouders, het CLB en externe diensten. Een **continuïteit** van zorg doorheen de jaren is een noodzaak.

Ouders zijn **vrij kritisch over het M-decreet**. Volgens hen moet er rekening gehouden worden met de draagkracht van de school en vinden ze dat regulier onderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften moet kunnen tot op zekere hoogte. Zo kan het M-decreet een uitdaging zijn.

De school moet ook differentiëren in twee richtingen en in staat zijn om te excelleren voor hoogbegaafden of leerlingen die nood hebben aan extra uitdaging of leerstof. Veel ouders vinden dat de school niet enkel een plek is om te presteren, maar er moet ook aandacht gaan naar het welbevinden en de emotionele en sociale ontwikkeling. Door op zoek te gaan naar de talenten van elke leerling is het mogelijk om hun eigenwaarde op te krikken. Om dit alles te realiseren verwachten ouders **goed gevormde, vlot bereikbare en gemotiveerde leraren en uiteraard voldoende middelen**.

Vraag 10: Het huidige, meest voorkomende systeem van evalueren (nl. dagelijks werk en examens) vind ik goed om een zicht te krijgen op de leerprestaties van mijn kind.

- Helemaal niet akkoord: 2,89%
- Niet akkoord: 16,14%
- Akkoord: 63,59%
- Helemaal akkoord 17,37%

HUIDIGE EVALUATIEMETHODE TE VEEL CIJFERGERICHT

Ouders vinden dat er meer belang gehecht mag worden aan **permanente evaluatie**. Examens worden als nuttig ervaren ter voorbereiding van hogere studies, maar het zijn momentopnamen die vaak angst en stress genereren. De onverwachte toetsen kunnen om diezelfde reden op weinig enthousiasme rekenen.

De huidige evaluatiemethoden zijn **erg kennisgericht en weinig talentgericht**. Ouders vinden dat niet alles in cijfers gevat kan worden. Zij missen in de evaluatie aandacht voor (sociale) vaardigheden, de motivatie en werkhouding, de leervorderingen, het welbevinden en de persoonlijke ontwikkeling van de leerling.

“Ik mis werkpunten, aandachtspunten om te groeien. Wat zegt een cijfer...!”

“Sinds dit schooljaar wordt elke uitslag van iedere toets direct doorgemaild naar de ouders. Ik weet niet of dat wel zo een goed idee is. Het legt extra druk op de kinderen waar punten nog veel te belangrijk zijn thuis. Zo krijg je stevast iedere dag discussie thuis over de punten die die dag zijn doorgemaild. Punten zouden nooit zo belangrijk mogen zijn. Het is ‘slechts’ een momentopname van de kennis op dat moment. Het is het totaalbeeld dat telt.”

“Als ze afgestudeerd zijn, hebben ze vaardigheden nodig die tegenovergesteld zijn aan examens afleggen: Ze mogen geen fouten maken want bij iedere fout verliezen ze punten. In de realiteit is het echter belangrijk dat ze leren fouten maken, dat is immers de enige weg naar vooruitgang. Ze mogen niet samenwerken op een examen. In de realiteit is het juist belangrijk dat ze leren samenwerken.

ALTERNATIEVE EVALUATIEMETHODES

Er worden in de bevraging naast de vraag naar permanente evaluatie, ook verschillende **alternatieve** evaluatiemethoden gesuggereerd: observatie in de klas, projectwerk, papers, stages, portfolio, digitale leerplatformen, groepsevaluatie en peerevaluatie. De meest voorkomende opmerking in dit verband is een tekort van aandacht in het huidige systeem voor **leren leren én leren zelfevalueren**. Er wordt wel op gewezen dat deze alternatieve evaluatiemethoden in de klas en binnen de schooluren gerealiseerd moeten worden.

Een aanzienlijke groep ouders klaagt over de **grote hoeveelheid** huiswerk en over de druk die dit op de jongeren legt, op het gezinsleven en op de ontwikkeling van talenten buiten de school.

“Zou het geen leuk idee zijn oudercontacten te organiseren waar een kind niet in punten uitgedrukt wordt, en waar vooral over talentontwikkeling gesproken wordt, en minder over beperkingen en tekortkomingen. Werken aan een “portfolio” van de jonge mens lijkt me zoveel interessanter dan een eindrapport.”

“Onderwijs moet kinderen volgen, niet omgekeerd.”

“Er is te weinig aandacht voor het opbouwen van de juiste algemene vaardigheden in het secundair: te weinig leren samenwerken in de klas, interactief leren in de klas, samen leren problemen oplossen, leren communiceren...”

“Ik pleit voor een totaalbeoordeling van het kind: karakter, capaciteiten om kennis te verwerven, stressbestendigheid, praktische vaardigheden... Kinderen zouden ook psychologisch begeleid moeten worden in het basis- en het secundair onderwijs.”

MEER OVERLEG MET DE OUDERS EN DE LEERLINGEN

Een belangrijke groep ouders vraagt **meer contact met de school** en vooral oudercontacten die niet (alleen) over cijfers gaan. Feedback over de werkhouding, persoonlijke ontwikkeling en de talenten van de leerlingen verdient meer aandacht. Deze gesprekken laten toe een behaald cijfer in zijn context te plaatsen. Een kleine groep ouders mist het klasgemiddelde.

Ook het aantal **gesprekken tussen de leerling en de leerkrachten** mag volgens de ouders stijgen. Zij hopen op een meer coachende, dan controlerende begeleiding.

Een kleinere groep ouders heeft vragen bij de huidige **verdeling** tussen **dagelijks werk** en **examens**. Zij zien deze liever genuanceerder. Het belang van dagelijks werk ten opzichte van examens mag verschillend zijn in functie van de richting, het vak of mag evolueren door de jaren heen.

TE WEINIG HERKANSINGSMOGELIJKHEDEN, TE WEINIG OPVOLGING

Het laatste pijnpunt is voor een groep ouders het **gebrek** aan herkansingsmogelijkheden (o.a. remediëring, herexamens). Er gebeurt niet altijd voldoende met de cijfers op het rapport. Deze worden niet systematisch omgezet in begeleiding en remediëringsopties waardoor ze een groot deel van hun nut verliezen.

“Leerkrachten zouden eigenlijk meer als coach moeten kunnen fungeren, zodat leerlingen hun doelstellingen kunnen halen die ze zelf voor ogen hebben.”

“Sommige dingen kan je permanent evalueren. Sommige dingen kunnen op een examen. Maar met die resultaten doet men niets. Neem een proef af, en werk vandaar verder op maat. Leer hen studeren. Meestal wordt dit een taak voor de ouders.”

CONCLUSIE

Ouders vinden de huidige evaluatiemethodes goed, maar te veel cijfergericht. Zij missen in de evaluatie aandacht voor andere aspecten zoals motivatie, sociale vaardigheden, welbevinden, persoonlijke ontwikkeling en de evolutie van de leerling.

Ouders geloven in het belang van overleg met de leerkrachten, maar missen ook daar extra aandacht voor de vaardigheden die niet in cijfers gevat worden.

Na de evaluatie vragen de ouders herkansingsmogelijkheden en begeleide remediëring met een perspectief.

Vraag 11: Een B-attest betekent dat de leerling geslaagd is, maar uitgesloten wordt van 1 of meer studierichtingen zoals bepaald door de delibererende klassenraad. Wil de leerling de huidige studierichting toch blijven volgen, dan moet het leerjaar overgedaan worden. Dit is een goede manier om de leerling naar een gepaste studierichting te

- Helemaal akkoord : 9,65 %
- Akkoord : 55,08 %
- Niet akkoord : 28,83 %
- Helemaal niet akkoord : 6,44 %

B-ATTEST MAG NIET BINDEND ZIJN, JAAR OVERDOEN MOET MOGELIJK BLIJVEN

Leerlingen hebben soms een moeilijk jaar omwille van puberteit, ziekte, thuissituatie... Een grote groep ouders vraagt dat die leerlingen de kans blijven krijgen zich te herpakken, om de studierichting die hen boeien te blijven volgen. Het uitsluiten van bepaalde richtingen wordt niet positief ervaren.

“Een kind kan altijd een moeilijke periode doormaken omwille van ziekte of familiale redenen. Het is belangrijk dat dergelijke kinderen een tweede kans krijgen en toch kunnen blijven in de richting die hen boeit.”
“Soms heeft een leerling een extra jaar nodig om tot het besef te komen dat dat ene jaar een misstap was. Wie zijn zij, die de wetten bepalen, om iemand geen tweede kans te geven?”

DOOR EEN BETERE BEGELEIDING VAN STUDIEKEUZE EN STUDIEMETHODE KAN HET B-ATTEST VERMEDEN WORDEN

Om de leerling naar een gepaste studierichting te leiden is er een betere (individuele) begeleiding van de leerling nodig. Ouders geloven dat een B-attest kan voorkomen worden door een degelijke **studiekeuzebegeleiding en studiemethodebegeleiding**.

Ook na het B-attest vragen zij dat de leerling begeleid wordt, bijvoorbeeld door middel van een ‘plan van aanpak’. Andere mogelijkheid: alarmbel in jaar 1, B-attest pas in jaar 2 geven.

“Begeleiden en oriënteren is een permanent proces.”
“B-attest zou niet nodig zijn indien men met ‘individuele leerplannen’ zou werken, met regelmatige evaluatiemomenten en bijsturing.”
“Na de beslissing van het B-attest hoort ook een begeleidings- en coachingstraject.”
“Er wordt nu vooral op kennis getest. De reden waarom kinderen het niet goed doen op school is veel complexer: verkeerde mentaliteit, problemen thuis, gebrekkige kennis van Nederlands. Het jaar overdoen helpt niet en demotiveert nog meer. Dit soort leerlingen zou naar een soort ‘wachtklas’ moeten gaan, waar de leerstof wordt bijgewerkt. Maar waar er vooral naar hun problemen gekeken wordt. Zolang die problemen niet bij de wortel aangepakt worden, geraken deze leerlingen toch niet vooruit.”

NAAR EEN GEPASTE STUDIERICHTING GA JE OP ZOEK MET DE LEERLING EN DE OUDERS SAMEN

Ouders vragen **beter te communiceren met de leerlingen en met hen** tijdens het schooljaar. Naast het oudercontact pleit men er ook voor een leerlingcontact te voorzien. Door te vragen naar de redenen van het niet slagen voor bepaalde vakken, kan er tijdig geëvalueerd, bijgestuurd en gemotiveerd worden. Verschillende ouders geloven dat meer overleg zal zorgen voor minder juridisering.

“Een B-attest mag geen instrument zijn om leerlingen naar een gepaste studierichting te leiden. De gepaste studierichting komt op het pad van de leerling, in dialoog tussen leerling, ouders en school.”

AFSCHAFFEN B-ATTEST, HET IS DEMOTIVEREND EN BESTENDIGT HET WATERVALSYSTEEM

Het B-attest leidt mogelijk tot een **negatieve** keuze. De delibererende klassenraad beslist of de leerling geslaagd is of niet. Dit leidt niet tot een positieve, gemotiveerde keuze. De uiteindelijke keuze voor de studierichting zou door het kind en de ouders gemaakt moeten worden.

“Het is steeds iets negatiefs. Ik heb nog nooit gehoord van een klassenraad die zei: “Dit kind moet eigenlijk naar een sterkere richting.” Maak er een echt oriënteringsattest van, in plaats van een faalattest.”

“Uitsluiting van bepaalde richtingen is niet correct. Het is niet omdat de leerling een B-attest heeft dat hij niet geschikt is voor die bepaalde richting. De leerling wordt anders direct beperkt qua mogelijkheden.”

“Dit is een manier om iemand in een VERKEERDE richting te duwen, omdat niemand een jaar wil verliezen...”

LEERLINGEN TOCH LATEN OVERGAAN, MET AANGEPAST LEERPROGRAMMA

Een groep ouders betreurt dat een B-attest omwille van een tekort voor één of twee vakken wordt toegekend. Niet alle kinderen hebben hetzelfde groeitempo, sommigen hebben meer tijd nodig. Met een **aangepast leerprogramma** moeten ze het jaar niet overdoen. Enkele ouders merken op dat een jaar overdoen “verloren geld” is, duur voor de samenleving.

Mogelijkheden:

- De tekorten kunnen het jaar daarna bijgewerkt worden, bijvoorbeeld door schakelprogramma's, eventueel met herevaluatie tijdens schooljaar.
- Er kan een aangepast leerprogramma worden voorzien om de problemen aan te pakken.
- Er kan een gedifferentieerd diploma uitgereikt worden: welke vakken wel gehaald en welke niet.
- Er kunnen vakken meegenomen worden naar volgend jaar (creditsysteem hoger onderwijs).

“Schakelprogramma's ontwikkelen voor heroriëntering of als inhaalbeweging voor tekorten.”

“Eén slecht jaar mag niet leiden tot B-attest. Eerst een waarschuwing en dan pas B-attest geven.”

HEREXAMENS TERUG INVOEREN OF VAKANTIEWERK OPWAARDEREN?

Een groep ouders pleit voor het terug invoeren van de vroegere **herexamens**. De mogelijkheid om een **vakantiewerk** voor een probleemvak te laten maken, verhoogt de kansen voor de leerling.

“Voer opnieuw herexamens in! B-attesten zijn afzakattesten.”

“Herexamens of vakantiewerk geven een kind een tweede kans.”

MAAK HET B-ATTEST BINDEND

Een aantal ouders is de mening toegedaan dat het jaar overzitten niets uithaalt. Bij een B-attest zou de leerling zijn jaar **niet** opnieuw mogen doen. Het advies om bepaalde richtingen uit te sluiten moet wel goed gemotiveerd worden.

ONDERWIJS VAN DE TOEKOMST MOET ANDERS

Het onderwijs van de toekomst moet meer gebaseerd zijn op de **talenten** van kinderen. De opdeling in studierichtingen en studiejaren is een verouderd systeem. In het huidige systeem moeten er te snel, te veel keuzes gemaakt worden.

Suggesties:

- Brede eerste graad wordt gezien als een stap in de goede richting.
- Een modulair systeem sluit volgens de ouders beter aan bij talenten van kinderen. Leerlingen moeten de module volledig onder de knie hebben om verder te kunnen gaan.
- Ouders vragen om de kinderen op bepaalde momenten in het schooljaar te laten proeven van andere studierichtingen.

“Geen studierichtingen en studiejaren inrichten, maar modules die men kan afwerken.”

“Tot 16 jaar geen aparte studierichtingen”

“Vrije graadoverschrijdende vakkenkeuze, geen indeling in studierichtingen.”

“Binnen zelfde studiegebied theoretisch en praktisch niveau aanbieden.”

“Geef de leerling de mogelijkheid om naast de vakken waarbij hij achterstand opliep, een aantal keuzevakken te volgen, over de richtingen heen. Zo is zittenblijven geen falen, maar opent het ook kansen tot kennisverbreding.”

B- OF C-ATTEST TOEKENNEN IS AFHANKELIJK VAN DE SITUATIE

Hiervoor vragen ouders een **gepersonaliseerde aanpak**. Het hangt af van kind tot kind of er moet doorverwezen worden naar een andere richting of een jaar overdoen beter is. Men moet meer op zoek gaan naar de **oorzaken van falen**: kan de leerling de richting niet aan of is hij door omstandigheden (tijdelijk) niet gemotiveerd?

“B- of C-attest, het is maatwerk. Sommige leerlingen zitten echt niet op hun plaats en kiezen beter voor een meer gepaste studierichting. Andere leerlingen moeten wakker geschud worden door een jaartje te dubbelen.”

TOEKENNEN VAN DE ATTESTEN GEBEURT NIET OBJECTIEF

Er ligt voor een groep ouders te veel beslissingsmacht bij de delibererende klassenraad. Het oordeel van de klassenraad wordt niet altijd als 100% objectief ervaren en er lijken verschillen te zijn van school tot school.

Duidelijke criteria voor de beoordeling binnen de delibererende klassenraad zijn nodig.

Redenen:

- Klassenraden kijken vooral naar de punten. Er bestaat het gevaar dat zij weinig rekening houden met of niet op de hoogte zijn van leerstoornissen, moeilijke puberteit, moeilijke thuissituatie... en dat hierdoor de talenten van de leerlingen onderbelicht worden.
- Examens zijn een momentopname. Ouders vragen alternatieve en permanente evaluatiemethodes.
- Kinderen zijn soms onvoorspelbaar, een klassenraad kan dit niet altijd inschatten.
- Een interessante piste zou kunnen zijn om de nieuwe school of de leerkrachten van de nieuwe richting mee te laten beslissen of een jaar overgedaan moet worden, of niet.
- B-attest mag niet gebruikt worden om scholen elitair te houden, om moeilijkere leerlingen vlot door te kunnen sturen.
- Bij vermoeden van partijdigheid zou extern testen tot de mogelijkheden moeten behoren.

“Leerkrachten hebben zich meermaals schromelijk vergist!”

“Scholen kijken soms niet verder dan de studierichtingen die ze zelf aanbieden.”

“Jongeren op die leeftijd puberen en zijn periodes niet echt geïnteresseerd in school. Scholen zouden daar meer rekening mee moeten houden.”

“Absoluut niet akkoord. De school heeft NIET voldoende kennis van de leerling om te eisen dat hij/zij verandert van studierichting. Als er één iets moet veranderen aan het SO is het de afschaffing van de B-attesten.”

CONCLUSIE

Ongeveer 2/3 van de ouders gaat akkoord met deze stelling. Ze vinden de A-B-C-attesten een werkbaar systeem. Heel wat ouders plaatsen er wel vraagtekens en opmerkingen bij.

Een groot deel vindt dat de B-attesten **niet bindend** mogen zijn. De keuze van de studierichting moet bij de leerling en de ouders blijven en mag niet beperkt worden. Het B-attest leidt tot een negatieve keuze en bestendigt het watervalstelsel.

Anderzijds zijn er ook een deel ouders die vinden dat het B-attest **wel bindend** moet zijn zodat de leerling verplicht is om een andere studierichting te kiezen.

Ouders vinden het spijtig dat er een B-attest gegeven wordt, omwille van een tekort voor één of twee vakken. De tekorten kunnen het jaar daarna bijgewerkt worden, bijvoorbeeld door

schakelprogramma's. Een aantal ouders verwijzen naar het systeem van het hoger onderwijs waar leerlingen vakken kunnen meenemen naar een volgend jaar.

Ouders zijn van mening dat een aantal **B-attesten vermeden** kunnen worden door een betere begeleiding van de leerling en door meer met de leerling en zijn ouders te **communiceren**. Men kan samen met hen op zoek gaan naar de oorzaken van de tekorten en die remediëren met een 'plan van aanpak'.

Heel wat ouders vinden het een goed idee om terug **herexamens** in te voeren of het **vakantiewerk** te herwaarderen.

Een aantal ouders hebben het gevoel dat de beoordeling door de delibererende klassenraad **niet objectief** gebeurt. De leerkrachten hebben niet altijd zicht op het volledige plaatje. Heel wat ouders vinden dat de klassenraad weinig rekening houdt met 'moeilijke puberjaren' of een moeilijke thuissituatie. Leerkrachten zouden meer moeten kijken naar de talenten en het groeipotentieel van de leerling.

Vraag 12: Leerlingen met een C-attest zijn niet geslaagd en moeten het leerjaar overdoen, zelfs al veranderen ze van studierichting. Dit is een geschikte manier om leerlingen toch nog de vooropgestelde doelstellingen van dat leerjaar te laten behalen.

- Helemaal akkoord : 8,55%
- Akkoord : 55,42%
- Niet akkoord : 30,17%
- Helemaal niet akkoord : 5,86%

HET C-ATTEST IS NODIG

Meer dan 60% van de ouders gaat akkoord met de stelling dat een C-attest een goede manier is om leerlingen de doelstellingen van een bepaalde richting in een bepaald jaar te laten behalen. Als de studierichting **haalbaar** is, of als er **duidelijke oorzaken** zijn die tot het C-attest hebben geleid, en die niet meer aanwezig zullen zijn in het daaropvolgende jaar, lijkt zittenblijven voor een groep ouders een mogelijke oplossing.

“Voor wat, hoort wat”

“C-attest is nodig als stok achter de deur, anders doen sommige leerlingen nog minder hun best”

HET C-ATTEST WERKT DEMOTIVEREND

Toch lezen we in de toelichtingen heel wat bedenkingen. In zijn huidige vorm leidt het C-attest regelmatig tot een **“verloren” jaar**. Heel wat ouders merken op dat het moeten hernemen van vakken waarvoor men geslaagd was erg **demotiverend** werkt. Zij pleiten voor vrijstellingen (zoals in het hoger onderwijs) om schoolmoeheid en een negatief zelfbeeld tegen te gaan. Ook hier horen wij een duidelijke vraag naar meer flexibilisering, individuele studietrajecten en schakelmogelijkheden naar boven. Niet alle leerlingen evolueren in hetzelfde tempo.

Er moet ook zeer goed afgewogen worden of (eventueel via een toetsingstest) of overstappen naar een andere richting, eventueel met bijscholing, geen beter optie is.

“Peter-en meterschap kan leerlingen helpen om achterstand in te halen als zij een andere richting kiezen.”

“Beter om in december al naar andere richting te verwijzen, zodat er geen jaar verloren gaat.”

“Opnieuw doen van geslaagde vakken is niet optimaal aanwenden van schoolgeld.”

“Toch laten overgaan, met inhalen van mislukte vakken” (zoals in hoger onderwijs)

“Passende remediëring voor niet geslaagde vakken”

“Vooral in de 3^e graad is ‘jaar overdoen’ heel demotiverend. Hier zou men geen C-attesten meer mogen geven.”

MET EEN BETERE BEGELEIDING KAN JE EEN C-ATTEST VOORKOMEN

Ouders geloven sterk in de **kracht van begeleiding en remediëring**, zowel om zittenblijven te voorkomen als na het zittenblijven. Zij hopen dat tekorten bijgewerkt kunnen worden, bijvoorbeeld door schakelprogramma's, en dat C-attesten voorkomen kunnen worden door een degelijke studiekeuze- en studiemethodebegeleiding. Na een grondige evaluatie van de oorzaken van het falen, missen zij een sterk en gezamenlijk opgesteld **“plan van aanpak”**, dat inzet op doelgericht remediëren. Die remediëring zien de ouders liefst zo snel mogelijk: tijdens het jaar, via herexamens of in het eerst volgende jaar.

“Spijtig dat het zover moet komen, vroeger ingrijpen is beter.”
“Sneller ingrijpen, zodat het jaar niet verloren wordt.”
“In het 5de en 6de jaar zou men herexamen moeten kunnen doen.”

MEER COMMUNICEREN MET LEERLINGEN EN OUDERS

Ouders vragen dat er meer wordt ingezet op **communicatie tussen ouders, leerlingen en leerkrachten**. Voorbereidende gesprekken voor de deliberatie kunnen helpen. De attesten vallen het zwaarst en zijn het minst bevattelijk voor de ouders en de leerlingen wanneer zij als verrassing komen. Ouders geloven meer in het samen op zoek gaan naar hoe hun kinderen gemotiveerd kunnen worden. Samen bekijken waar de noden liggen, wat de talenten en de interesses zijn.

“Leerlingen en ouders moeten duidelijk weten waar ze voor staan, het attest mag geen verrassing zijn.”

ONDERWIJS VAN DE TOEKOMST MOET ANDERS

Zittenblijven en studierichtingen lijken voor vele ouders een **verouderd** systeem. Het onderwijs van de toekomst zien zij flexibeler, meer afgestemd op het tempo, de interesse en de talenten van de leerling. Zij denken daarbij o.a. aan een **modulair of creditsysteem**. Het onderwijs wordt dan niet per studiejaar opgebouwd, maar in modules, waartussen de leerlingen vlot kunnen schakelen.

“Het onderwijs zou meer opgebouwd moeten zijn in modules in plaats van in studiejaar, en tussen modules moet meer geswitched kunnen worden.”
“Met modulaire leersystemen kan men jongeren meer motiveren.”
“Het jaarklassensysteem en het helemaal overdoen van het voorbije schooljaar sluit vaak niet aan bij de onderwijsbehoeften van leerlingen.”
“Er zou een mogelijkheid moeten bestaan om gedeeltelijk, voor bepaalde vakken, verder te mogen gaan.”
“Invoeren van een ‘creditsysteem’, zoals in het hoger onderwijs.”

TOEKENNEN VAN ATTESTEN GEBEURT NIET OBJECTIEF

Een aantal ouders hebben het gevoel dat de beoordeling door de klassenraad **niet objectief** gebeurt. De leerkrachten hebben niet altijd zicht op het volledige plaatje. Heel wat ouders vinden dat de klassenraad weinig rekening houdt met ‘moeilijke puberjaren’ of een moeilijke thuissituatie. Ze vragen zich af of leerkrachten voldoende kijken naar de talenten en het groeipotentieel van de leerling. Duidelijke criteria voor de B- en C-attesten zouden hierbij kunnen helpen. Nu worden er regelmatig verschillen vastgesteld tussen de scholen, bijv. in het wel of niet organiseren van herexamens. Ook in de evaluatie dromen ouders ervan dat er rekening gehouden wordt met alle capaciteiten en vaardigheden van de leerlingen, met hun groeipotentieel en hun psycho-sociale ontwikkeling.

“Jongeren op die leeftijd puberen en zijn periodes niet echt geïnteresseerd in school. Scholen zouden daar meer rekening mee moeten houden.”
“Leerkrachten hebben zich meermaals schromelijk vergist! Vingerwijzende juffen doen jongens faliekant afhaken.”

CONCLUSIE

Ongeveer 2/3 van de ouders gaat akkoord met deze stelling. Ze vinden de A-B-C-attesten een werkbaar systeem. Heel wat ouders plaatsen er wel vraagtekens en opmerkingen bij. De meeste ouders vinden dat zittenblijven moet **vermeden** (of afgeschaft) worden. De alternatieven die ze voorstellen verschillen.

Ouders vinden dat zittenblijven leidt tot een **laag zelfbeeld en schooluitval**. Vooral het opnieuw doen van vakken waarin men geslaagd was, werkt demotiverend. Zij geloven dat leerlingen met een aangepast leerprogramma en bijscholing kan overstappen naar een volgend jaar overstappen. Zittenblijven is overigens een **dure zaak** voor de gemeenschap.

Zittenblijven kan vermeden worden door een betere **studie(keuze)begeleiding**. De **communicatie** met ouders en leerlingen is cruciaal. Als de school samen met de leerlingen en ouders op zoek gaat naar de oorzaken van het falen, kan er met een **'plan-van-aanpak'** aan die oorzaken gewerkt worden.

Heel wat ouders plaatsen vraagtekens bij de **objectiviteit** van de klassenraad. Ze hebben niet altijd zicht op het volledige plaatje. Er zijn grote verschillen tussen scholen wat betreft de beoordeling. Een deel van de ouders vindt dat het onderwijs van de toekomst flexibeler moet zijn en meer afgestemd op de talenten van de kinderen. Een modulair systeem komt hier meer aan tegemoet.

Vraag 13: Wat vind je belangrijk opdat kinderen zich gelukkig voelen op een secundaire school ?

- Enthousiast schoolteam: 90,71%
- Goede leerlingbegeleiding: 79,88%
- Inzet op sociale en relationele vaardigheden: 73,51%
- Enthousiaste directie: 70,96%
- Beoordeling op basis van andere gegevens dan punten (inzet, vorderingen...): 65,59%
- Duidelijke evaluatiemethoden: 64,30%
- Inspraakmogelijkheden voor leerlingen: 63,31%
- Goede communicatie via mail en per brief: 62,21%
- Schoolreglement met duidelijke verwachtingen: 48,65%
- Voldoende sportactiviteiten: 46,92%
- Een veilige en aantrekkelijke speelplaats: 44,02%
- Een goed gezondheidsbeleid: 39,91%
- Inzet op ouderbetrokkenheid: 36,86%
- Voldoende groenvoorzieningen: 36,59%
- Veilige en aantrekkelijke refter: 30,77%
- Aantrekkelijke gebouwen: 23,78%
- Voor-en/of naschoolse studie: 21,44%
- Aanwezigheid van een sporthal: 20,12%
- Warme maaltijden: 11,50%

ENTHOUSIAST SCHOOLTEAM EN PROFESSIONELE LERAREN

Vooreerst vinden ouders een **enthousiast schoolteam** (90%) het allerbelangrijkste. Leraren die gemotiveerd en vol enthousiasme voor de klas staan, hebben veel invloed op het geluk en presteren van leerlingen. Ze maken het verschil! Ouders vinden het belangrijk dat leraren de leerlingen op een positieve manier benaderen: positieve feedback geven, motiverend aanspreken, respect tonen, een positief zelfbeeld stimuleren en blijf geven van echtheid, empathie en waardering. Leraren moeten leerlingen ondersteunen, begeleiden en prikkelen zodat er een positief leerklimaat kan zijn. Wanneer er een vertrouwensrelatie kan en mag zijn, kunnen de leerlingen bij iemand terecht, kunnen ze zaken melden of vragen, dan hebben ze een klankbord.

Ouders vragen om leraren met passie want *‘gepassioneerde leerkrachten zorgen voor gepassioneerde leerlingen’*. Een leraar is een coach en houdt de klassfeer steeds in het oog. De klastitularis kan en moet hierin ook een belangrijke rol innemen als aanspreekpunt.

Ouders verwachten ook **professionele leraren**. Leraren met veel kennis en inzicht in de leerstof, leraren die zich steeds blijven professionaliseren via navormingen en leraren die inspelen op de noden van leerlingen. Daarnaast moeten leraren ook blijf geven van psychologisch inzicht en moeten ze op zoek gaan naar oorzaken achter bepaalde problemen. Ze moeten ook goed kunnen communiceren met elkaar, met leerlingen én met ouders. Een open en onbevooroordeelde benadering van jongeren en hun ouders is hierin onmisbaar.

Ook de school in zijn geheel is belangrijk. Ouders willen een **positief en veilig schoolklimaat** waar leerlingen kansen krijgen om te leren, waar ze uitdagingen krijgen en fouten mogen maken. *‘Fouten moeten gevierd worden’*, meldde een ouder. Een school moet de kwaliteiten van kinderen erkennen, deze benadrukken en respecteren: *‘een school met een hart’*. Ouders willen een school die leerlingen beschouwt als een waardevol kapitaal om in te investeren en waar een zorgzaam team gelooft in zijn

leerlingen. Een school moet een leerrijke omgeving kunnen zijn waar alle leerlingen zich thuis voelen. Een schoolteam moet het beste in iedere leerling naar boven brengen: *'Plus est en vous'*. Daarnaast moeten jonge mensen ook de kans krijgen om hun eigen identiteit te ontwikkelen en zichzelf te kunnen zijn. Vele ouders geven aan dat respect voor elkaar een noodzaak is, zowel bij leerlingen onder elkaar als van leraren naar leerlingen toe en andersom. Een gezonde interactie tussen leerling en leraar zal er voor zorgen dat leerlingen zich goed voelen en dat de school een sociaal veilige omgeving wordt.

*"Een leerkracht kan je maken of kraken. De nodige empathie moet toch aanwezig zijn. Een goed contact tussen leerkracht en leerling is héél belangrijk in het dagelijks leerproces.
Natuurlijk moet dit langs twee kanten komen.
Belangrijk is dat leerlingen graag naar school komen... dat staat op de eerste plaats."*

*"Het zijn uiteindelijk de leerkrachten die het verschil maken, doordat ze motiveren en talenten ontwikkelen op een persoonlijke en authentieke manier,
doordat ze leerlingen ernstig nemen en naar hen luisteren."*

*"De algemene sfeer in de school wordt voor een groot deel bepaald door het enthousiasme van iedereen (zowel leerlingen, leerkrachten als directie). Dat maakt dat kinderen zich goed voelen in een school en dus met plezier naar school gaan.
Pas dan kan de lat hoog gelegd worden, en wordt het niveau bepaald."*

"Als allerbelangrijkste: een enthousiast schoolteam, geleid door een enthousiaste directie."

EEN GOED BELEID, OPEN COMMUNICATIE EN LUISTEREN NAAR DE STEM VAN OUDERS

Om dit alles waar te kunnen maken, is een goed en duidelijk **schoolbeleid** nodig. Zowel leerlingen, leraren als ouders moeten zich welkom voelen op school. Ouders vragen een beleid waar aandacht is voor een duidelijk en coherent opvoedingsproject, waarin duidelijke afspraken worden gemaakt die voor iedereen gelden. Volgens ouders hebben alle betrokkenen een voorbeeldfunctie en moet er voldoende openheid zijn in alle richtingen. Men zou meer beroep mogen doen op ouderraden om het schoolbeleid of bepaalde initiatieven vorm te geven (36%). Zo willen ouders graag inspraak over bv. het gezondheidsbeleid of een duidelijk drugsbeleid. Ouders geven zelf aan dat er ook nog een grote verantwoordelijkheid ligt bij de ouders zelf en vinden dat ze zelf ook een belangrijke taak hebben in de begeleiding en ontwikkeling van hun kinderen.

Een open én duidelijke **communicatie** wordt door vele ouders gemeld als enorm belangrijk (62%). Ouders verwachten een lage drempel om directie en leraren aan te kunnen spreken, niet alleen via mail en brief. Vaak voelen ze zich niet welkom of kan het alleen maar op afspraak.

Meer inspraak van de ouders over gezondheidsbeleid: frisdranken, verkeersveiligheid, psychische gezondheid, mentale ontwikkeling en sportieve elementen.

OOK DE LEERLINGEN ZELF INSpraak GEVEN

Vele ouders vinden ook dat **leerlingen (meer) inspraak** moeten krijgen (63%). Leerlingen kunnen zelf aangeven wat ze belangrijk vinden en zijn in staat om zelf beslissingen te nemen. Het is belangrijk dat er naar leerlingen geluisterd wordt én dat er rekening gehouden wordt met hun mening. Een overlegcultuur moet aanwezig zijn en zelfbeschikkingsrecht is belangrijk bij opgroeiende jongeren.

"Inspraak van de leerling is heel belangrijk, samen met een begeleiding naar meer zelfvertrouwen en het ontdekken van talent in ieder kind."

OPVOLGING EN EVALUATIE

Wat de **opvolging en evaluatie** van leerlingen betreft vinden ouders dat men leerlingen niet alleen mag beoordelen op punten (65%). Vaak wordt er vanuit de school nog te veel naar 'de punten' gekeken. Ook andere aspecten moeten aan bod komen in de evaluatie: inzet, motivatie, beleefdheid, attitudes, vooruitgang, samenwerking, sociale vaardigheden... Wanneer men in de evaluatie deels beschrijvend te werk gaat, in eenvoudige taal, kan men leerlingen persoonlijke én constructieve feedback geven en dit kan zelfvertrouwen creëren. Wanneer men vaardigheden en attitudes positief benadert, kan een leerling beter zijn talenten ontwikkelen en ontdekken. Een goede evaluatie kan er voor zorgen dat het rivaliteitsprincipe vervangen wordt door een samenwerkingsprincipe.

Ouders verwachten wel dat er voldoende **duidelijkheid is over de manieren** van evalueren zodat leerlingen en ouders niet voor onaangename verrassingen komen te staan. Evaluatie moet niet alleen gebeuren tijdens de examens maar doorheen het hele jaar.

"Kinderen zijn meer dan een cijfer. Sommige kinderen hebben veel moeite met het studeren, maar zij hebben wel heel vaak andere talenten die ook regelmatig in de kijker mogen gezet worden. Er wordt nog teveel nadruk gelegd op cijfers en presteren. Maar er zijn nog zoveel andere dingen die ook belangrijk zijn: zoals graag naar school gaan, kansen krijgen om talenten te ontdekken en ontwikkelen, ook al is daar niet direct een mogelijke groei naar een beroep aan verbonden."

INZETTEN OP TALENTEN EN VAARDIGHEDEN

Ouders geven aan dat het secundair onderwijs een **brede vorming** moet geven en leerlingen moet begeleiden in hun zoektocht naar hun toekomst. Het onderwijs moet leerlingen uitdagen en leerlingen vormen tot kritische burgers. Niet alleen kennis is belangrijk, maar ook (sociale) vaardigheden (73%). Vele ouders melden dat de school talentgericht moet werken: door in te zetten op talenten kunnen de leerlingen meer succeservaringen hebben. Daarnaast zeggen ook vele ouders dat het aanmoedigen van creativiteit vaak niet voldoende aan bod komt, maar dat dit erg belangrijk is.

De school moet de **autonomie en verantwoordelijkheid van jongeren** aanmoedigen en inzetten op doorzettingsvermogen, wilskracht en zelfdiscipline. Men wil niet dat pubers in een gesloten cocon blijven zitten, maar dat er ingespeeld wordt op actualiteit en de samenleving. Sommige ouders willen dat er meer ingezet wordt op kunst en cultuur. Andere ouders zeggen dat bewegen 'een must' is en dat er extra sport of degelijke LO-lessen moeten gegeven worden. Ook vinden ouders het belangrijk dat er meer naschoolse activiteiten (gratis) aangeboden worden en/of activiteiten die niet meteen aansluiten bij de reguliere lessen. Zo kunnen ook vriendschappen versterkt worden. Dit kan ook door activiteiten aan te bieden tijdens de pauzes. Enkele voorbeelden zijn: sport, cultuur, muziek, stage, verkeer, huishoudkunde, relatieleer, EHBO, dactylo, tijdsmanagement, economische basisbegrippen in de praktijk, enz.

In het aanbod van de school moet er ten slotte ook ruimte zijn voor individuele begeleiding, onderwijs op maat en differentiatie. Een **goed zorgbeleid en leerlingbegeleiding** is hiervoor cruciaal en onmisbaar (79%).

*"Enthousiasme en de leerlingen als kind/king centraal zetten.
Dat met al zijn/haar talenten en werkpunten."*

"Kinderen moeten weten bij wie ze terecht kunnen wanneer het minder goed gaat."

"De manier waarop kinderen aangemoedigd worden is belangrijk! Het is duidelijk dat kinderen zich in een positief klimaat beter voelen en dus ook beter zullen presteren."

GEBOUWEN EN INFRASTRUCTUUR

Een kwart van de bevroegde ouders geeft aan dat ze aantrekkelijke gebouwen belangrijk vinden (23%): moderne gebouwen, kleurrijke en goed verlichte lokalen, moderne ICT-middelen, een groene

omgeving of speelplaats, grote refter, bescherming tegen slecht weer, mogelijkheid om te sporten en te bewegen... Doch zijn er ook vele ouders die zeggen dat **goede faciliteiten en een degelijke infrastructuur** fijn zijn, maar dat dit toch **niet** het belangrijkste is. De sfeer die er heerst is veel belangrijker. Een goede infrastructuur mag niet primeren op het geluk van de kinderen:

‘Mensen maken de omgeving en niet de gebouwen’.

Ouders vinden het wel enorm belangrijk dat de infrastructuur **in orde en veilig** is. En dat er daarnaast veel meer aandacht moet worden geschonken aan nette lokalen, verluchting en propere, onderhouden toiletten/sanitair. Ouders vragen meer middelen om dit alles te realiseren.

“Schoolgebouwen en accommodatie zijn echt niet belangrijk voor het al dan niet gelukkig zijn, wel de mate van motivatie van de leerkrachten.”

“Goede faciliteiten zijn leuk, maar niet het belangrijkste. Het belangrijkste vinden wij dat het kind goed in zijn vel zit en dat het bij eventuele problemen een luisterend oor vindt op school, een aanspreekpunt en dat er naar een oplossing gezocht wordt.”

“Uiteraard willen we allemaal dat onze kinderen zich kunnen ontplooiën in een veilige, aangename, groene omgeving met sportfaciliteiten en met fantastische leerkrachten die er zijn, die gemotiveerd zijn om de kinderen daadwerkelijk iets aan te leren en iedereen willen meetrokken om de eindtermen te halen.”

AANDACHT VOOR PESTEN EN GEZONDHEID

Een minderheid van de ouders verwacht warme **maaltijden** op school (11%). Daartegenover staat wel dat de ouders vinden dat de school aandacht moet schenken aan een goed **gezondheidsbeleid** (39%) en een veilige en aantrekkelijke refter. Ouders vinden het belangrijk dat hun pubers gezonde en gevarieerde maaltijden eten en heel wat ouders stellen voor om een broodjesbar op school te zorgen zodat de leerlingen 's middags deze niet buiten de schoolmuren moeten gaan opzoeken. Een aantal ouders stelt voor om frisdrank op school te verbieden en fruit (gratis) aan te bieden. Dit is een thema waar ouders inspraak in willen en mee vorm willen geven aan het beleid hierrond.

Ook het **pestbeleid** maakt hier deel van uit en wordt door zeer vele ouders aangehaald als erg belangrijk: kort op de bal spelen, een duidelijk pestbeleid, pesters aanpakken en sanctioneren, werken met een methodiek zoals bv. peer mediation. Het thema pesten mag niet één keer per jaar op de agenda komen, maar de school moet hier permanent op inzetten.

“Positief school- en klasklimaat, waarbij het maken van fouten gevierd wordt! Absolute voorrang aan pestpreventie en professionele aanpak van pestsituaties.”

“Frisdranken zouden op de secundaire scholen moeten verdwijnen. Het is niet gezond en kost de ouders heel wat geld.”

“Een goede refter? Niet zo belangrijk, wel veel ruimte buiten, met banken en stoelen, waar ze kunnen gaan eten en kletsen. En waar ze kunnen bewegen.”

HUISWERK

Enkele ouders geven aan dat wanneer leerlingen minder **huiswerk** zouden hebben, dat ze dan meer tijd zouden hebben voor andere zaken. Huiswerk is vaak erg belastend en er is te weinig tijd voor ontspanning. Soms houdt de school er geen rekening mee dat huiswerk maken geen evidentie is als men thuis geen pc, geen internet of printer heeft.

“De kinderen krijgen zoveel taken en huiswerk dat ze thuis niet meer kunnen ontspannen, ook niet in het weekend.”

DISCIPLINE?

Regels en afspraken moeten duidelijk zijn, zowel voor leerlingen als voor leraren en moeten consequent opgevolgd worden. Straffen is niet altijd meteen nodig, een goed gesprek kan vaak al veel doen. Ouders geven aan dat het **schoolreglement** vaak niet meer van deze tijd is: te lang, te strak, niet altijd up-to-date. Enkele ouders vinden het wel erg belangrijk dat er moet gesanctioneerd worden wanneer een gedrag niet door de beugel kan. Een gedragskaart kan hierbij een goed hulpmiddel zijn om te communiceren van de school naar de ouders.

“Veel belang hechten aan waarden zoals: discipline en respect vind ik ook zeer belangrijk voor nu en voor de toekomst van de leerling.”

IMAGO VAN EEN SCHOOL IN EEN SNEL VERANDERENDE MAATSCHAPPIJ

Er zijn ouders die vinden dat men zich er van bewust moet zijn dat onderwijs **niet** alle maatschappelijke problemen op zich moet nemen en dat onderwijsmensen duizendpoten moeten zijn om mee te kunnen in de snel veranderende maatschappij. Toch mag de **school geen geïsoleerde instantie** zijn en moet men leren dat de samenleving hand in hand gaat met regels en normen. Het kan een meerwaarde voor de school zijn om in te spelen op de diversiteit die aanwezig is in de samenleving.

Tenslotte wijst men er ook op dat men moet opletten voor ‘window dressing’ van bepaalde scholen: het uitzicht of imago van de school zagezegd veranderen maar binnen de muren is er eigenlijk niets veranderd.

“Ik denk dat het tijd wordt om toch ook eens de focus te leggen op de sociale en relationele vaardigheden. Nu onze samenleving erg aan het veranderen is qua bevolking (diversiteit) zou het goed zijn dat ook in het secundair onderwijs jongeren kunnen leren hoe ze trouw kunnen blijven aan zichzelf (en zo ook een studiekeuze kunnen maken vanuit hun hart en hun talent) en zo ook zelfvertrouwen kunnen ontwikkelen, maar het zou ook goed zijn om hen respectvol te leren omgaan met anderen. Om ieder in zijn waarde te laten, om te leren luisteren naar elkaar, om los te komen van oordelen (en vooroordelen). Wanneer het secundair om één of andere manier er in slaagt om jongeren zich gelukkig te kunnen laten voelen (zodat er ook minder psychologische klachten zouden ontstaan zoals faalangst, geen zin in school,...) dan is er al heel veel bereikt. Jongeren die in balans zijn, zullen later een maatschappij kunnen opbouwen vanuit harmonie.”

“Een school waar het gezond verstand, de inzet en de motivatie van het volledige team uitstraalt over de kinderen is het allerbelangrijkste voor ouders. Uiteindelijk willen ouders dat hun kinderen gelukkig opgroeien, een fijne en verrijkende ervaring hebben in de middelbare school en dat ook hun sociale ervaringen hen tot fijne, zelfstandige leer- en werkgerige jongvolwassenen maken.”

CONCLUSIE

Ouders zijn het er over eens dat een **enthousiast schoolteam en professionele leraren** het belangrijkste zijn om te werken aan een positief en veilig schoolklimaat waar leerlingen zich thuis voelen. Het secundair onderwijs moet een **brede** vorming geven en leerlingen begeleiden in hun zoektocht naar hun toekomst. Dit betekent dat niet enkel kennis belangrijk is, maar dat de school ook **talentgericht** moet werken en ook zeker moet inzetten op **(sociale) vaardigheden**. Daarom moeten leerlingen niet enkel opgevolgd en geëvalueerd worden met punten, maar moeten er veel meer **andere** aspecten aan bod komen in de evaluatie : inzet, motivatie, attitudes, samenwerking, enz.

Een **open en duidelijke communicatie** met en naar ouders is hiervoor onmisbaar : ouders willen dat er ook naar hun stem geluisterd wordt en dat ze inspraak mogen hebben bv. in het gezondheidsbeleid van de school. Ook vinden ze het belangrijk dat er naar de leerling zelf geluisterd wordt én dat er rekening gehouden wordt met hun mening.

Ouders vinden dat **goede faciliteiten** en een degelijke infrastructuur fijn zijn, maar dat dit **niet** het belangrijkste is. Een goede infrastructuur mag niet primeren op het welzijn van de leerlingen. Ouders

beklemtone wel dat de infrastructuur **veilig en in orde** moet zijn en dat er aandacht moet geschonken worden aan nette lokalen, verluchting en propere, onderhouden toiletten/sanitair.

Volgens ouders is het een meerwaarde wanneer de school kan **inspelen op de diversiteit** in de samenleving, maar hoeft het onderwijs ook niet alle maatschappelijke problemen op zich te nemen. Men vraagt extra aandacht voor een duidelijk en consequent pestbeleid. Het thema pesten mag niet één keer per jaar op de agenda komen, maar de school moet hier permanent op inzetten.

Tenslotte geven ouders aan dat er ook nog een **grote verantwoordelijkheid ligt bij de ouders zelf** en vinden ze dat ze zelf ook een belangrijke taak hebben in de begeleiding en ontwikkeling van hun kinderen.

Vraag 14: ‘Dit wil ik nog kwijt’

Ouders namen dankbaar gebruik van de gelegenheid om te reageren: maar liefst 897 ouders gaven nog aanvullingen, bedenkingen... mee. Op een totaal van 6216 respondenten is dit 14%. Van deze 897 lieten er een 30-tal spontaan hun gegevens achter en meldden expliciet dat ze bereid waren meer info of toelichting te geven indien nodig of dat ze graag verder betrokken zouden worden waar mogelijk.

Nog eens een 50-tal ouders bedankten ons voor het initiatief en/of wensten ons veel succes. Het is dus niet alleen duidelijk dat ouders het apprecieerden dat hun mening gevraagd werd, het onderwerp lag hen ook nauw aan het hart.

“Ik vind deze enquête een goed initiatief. Zo kan ik eens mijn bevindingen en het gevoel dat bij mijn kinderen leeft kwijt. Vooral het thema B-attest boeit mij enorm, benieuwd wat ze hiermee gaan doen!”

“Ik vind het initiatief zeer de moeite om mee verder te gaan en zou graag op de hoogte gehouden worden en eventueel zelfs mee willen denken.”

“Dit deed deugd. Komaan SO! Voor mij zijn jullie de grootste dino in onze maatschappij. Move!”

DE DOELSTELLING EN INHOUD VAN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

De reacties zijn tegenstrijdig over de doelstelling van het SO. Veel ouders wijzen op het belang van algemene kennis en vragen kennisoverdracht en het aanleren van basisvaardigheden niet uit het oog te verliezen. Kennis is immers de belangrijkste grondstof in België. Ze vinden dat de essentie van het onderwijs moet bestaan uit **kennis en vaardigheden**.

Daarnaast zijn er ook veel ouders die vinden dat er te veel nadruk wordt gelegd op het ‘wat’, in plaats van op ‘hoe en waarom’. Ze verwachten meer aandacht voor **inzicht**. Alle info is voorhanden dus waarom nog van buiten leren? Belangrijk is dat leerlingen hun weg vinden in de info en leren structureren.

Ouders vragen meer sport op school, of toch op zijn minst een meer **actieve invulling** van de speeltijd. Daarnaast is er ook vraag naar meer vreemde talen. Hoewel sommige ouders vinden dat de school zich moet beperken tot de essentie, zijn er toch meer ouders die vragen naar extra aandacht voor sociale thema's en sociale vaardigheden. Er wordt meer samenwerking met plaatselijke verenigingen voorgesteld op het vlak van sport en kunst.

Opvallend zijn de vele opmerkingen over **groepswork**. Enkele ouders vragen meer projecten en groepswork, maar de teneur is toch veeleer negatief. Het zouden altijd dezelfde leerlingen zijn die opdraaien voor het werk en altijd dezelfde die profiteren. Bovendien is het een zware belasting na schooltijd, niet in het minst voor de ouders die taxi moeten spelen. Ouders ervaren **veel druk** en stellen vast dat er heel veel op hen gerekend wordt. Hoger opgeleide ouders zijn in dat geval in het voordeel. Met het oog op gelijke kansen moet het huiswerk in vraag gesteld worden. Ouders vinden dat er teveel huiswerk gegeven wordt en dat er daardoor te weinig tijd is voor ontspanning en sport. Ouders vragen **meer aandacht voor normen en waarden**. Orde en discipline vinden ze belangrijk.

“Vaak wordt weinig gebruik gemaakt van moderne tools zoals internet om zaken op te zoeken (wat voor zin heeft het om alle details van buiten te leren als alle informatie overal beschikbaar is, wat is het nut om een bewijs of complexe formule van buiten te leren? Beter is om het te leren toepassen...). (...) Naast het studeren, moeten er ook nog groepswerken gemaakt worden. Ook niet evident in een wereld waar dit werk voornamelijk terecht komt op de schouders van de ouders die na het werk taxi moeten spelen om de leerlingen bij elkaar te brengen. Laat groepswork een onderdeel zijn van een les en niet buitenschools. Kinderen hebben nog hobby's buiten school ook, maar met huidige werkdruk na school (taken, toetsen, groepswork, boeken lezen,...) staan kinderen en ouders onder heel hoge druk. Men riskeert dat men echt schoolmoe is na het secundair onderwijs... (...)”

WAAROM VERANDEREN?

Heel wat ouders vragen zich af **waarom** we ons goede onderwijssysteem moeten veranderen. Ze stellen dat veranderen niet altijd verbeteren is en dat er niet veranderd moet worden om te veranderen. Wat goed is, moet behouden blijven.

Toch stellen ook heel veel ouders vast dat het onderwijs **nog niks** veranderd is tegenover hun eigen schooltijd. Dit vinden ze niet kunnen. Het is hoog tijd dat het onderwijs innoveert en mee gaat met de evolutie. Hiervoor kunnen we kijken naar buitenlandse voorbeelden.

De modernisering mag **geen besparingsmaatregel** zijn; beperkte financiën zijn geen uitvlucht.

In een nieuw systeem moet er zeker ook aandacht zijn voor de betrokkenheid van ouders. Dit is belangrijk, maar niet evident voor tweeverdieners.

“Wees aub voorzichtig met het aanpassen van het huidige onderwijssysteem. Veel volwassenen doen het nu goed, dankzij het onderwijssysteem uit het verleden.(...)”

“Grijp deze kans om eens voor een goed uitgewerkte hervorming van het onderwijs te gaan. In het verleden stonden we op internationaal vlak zeer sterk, maar we zijn al veel van onze zuurverdiende pluimen verloren. Laat ons gaan voor kwaliteit en ons niet laten inperken door budgetten. (...)”

“Ik ben 30 jaar uit de middelbare school en er is NIETS veranderd. Maar de samenleving en de manier waarop we leven, werken en met mensen omgaan, is wel veranderd. Dringend tijd om het basis en middelbaar onderwijs aan te passen aan de maatschappij! Het hoger onderwijs is er bijna, nu de rest nog. Onze kinderen zijn 3,5 jaar naar school gegaan in Australië en daar pakken ze het anders aan. Resultaat: kinderen die zich goed voelen, hun talenten ontwikkelen, genoeg vrije tijd hebben en content zijn. Zo moet het hier ook. Onze drie kinderen, elk met hun talenten en uitdagingen, hebben stress, zijn bedrukt, en zijn niet content. Ze staan heel erg onder druk en dat kan niet de bedoeling zijn. Hopelijk snel anders!”

BELANG VAN GEMOTIVEERDE LERAREN

Ouders vinden **gemotiveerde leraren** duidelijk heel belangrijk. Aan de ene kant zijn er veel ouders die het opnemen voor de leraren: ze vinden dat ze meer waardering verdienen en erkennen de administratieve werklast. Er wordt heel lovend gesproken over de leraren van hun kinderen en het zorgteam. Ouders moeten bovendien niet altijd de zwarte piet naar de leraren doorschuiven: zij hebben **zelf** ook een verantwoordelijkheid.

Aan de andere kant zijn de ouders **niet mals** voor de leraren. Ze verwachten meer inzet en motivatie omdat enthousiaste leraren nodig zijn om enthousiaste leerlingen te krijgen. Vooral het evaluatiesysteem met daaraan verbonden de vaste benoeming, wordt regelmatig in vraag gesteld. De opleiding kan beter, bijv. wat kennis van leerproblemen betreft. Een stevige intellectuele basis kan mee zorgen voor een aantrekkelijker lerarenberoep want dat is nodig, zo stellen ouders.

“Ik vind dat de meeste scholen heel veel inspanningen doen om aan al deze dingen tegemoet te komen.

Daarnaast stel ik vast dat de scholen voor veel zaken onvoldoende middelen krijgen. Mijn kinderen hebben geweldige leerkrachten en een sterke directie maar die verzuipen letterlijk in het werk! DOE ER IETS AAN AUB!!!”

“Onze kinderen zijn kwetsbaar, spring er zuinig mee om. Een leerkracht heeft zo een grote invloed en kan een leerling vleugels geven of afbreken. Ik zou het fijn vinden als sommige leerkrachten zich er meer bewust van zouden zijn en zo veel frustratie en verdriet voorkomen. Verder een pluim voor alle leerkrachten met een hart voor hun leerlingen, jullie zijn een zegen! Bedankt!”

SPECIFIEKE ONDERWIJSBEHOEFTE

Na een intensieve begeleiding in het basisonderwijs vinden ouders dat de **zorg in het secundair** eerder verloren gaat. Er zou meer aandacht mogen zijn voor kinderen met leerproblemen. Maar de sterkere leerlingen mogen zeker niet vergeten worden want die vallen soms uit de boot. Er zou meer gedifferentieerd moeten worden.

Het M-decreet valt niet altijd in goede aarde. Zijn al die extra's wel nodig? En verdienen de kinderen niet de gepaste zorg van het buitengewoon onderwijs? Goede communicatie met de ouders én ondersteuning door CLB zijn nodig.

“Ikzelf ben leerkracht in de basisschool. Hier wordt er zo hard gehamerd op observaties en aangepaste begeleiding voor elk kind. We moeten differentiëren en remediëren. Ik voel dat dit verloren gaat in het secundair.

Alles is terug prestatiegericht en alle kinderen moeten minstens 70 procent behalen bij wijze van spreken. Zit je eronder, dan laten ze je vallen."

STUDIEKEUZE

Sommige ouders vragen **meer algemene jaren of richtingen** omdat het maken van een studiekeuze te snel komt. Toch zijn er ook ouders die het tegenovergestelde vragen: laat leerlingen met **een uitgesproken keuze** die zo vroeg mogelijk maken.

Ook over een brede eerste graad is er **geen eensgezindheid**. Leerlingen van verschillende niveaus samenbrengen vindt men geen goed idee omdat de sterkere te weinig uitgedaagd zullen worden en de zwakkere leerlingen gefrustreerd raken omdat ze niet mee kunnen. Anderzijds zijn er ouders die net wel vinden dat het onderscheid tussen de onderwijsvormen opgeheven moet worden. Leerlingen van verschillende richtingen moeten samenzitten om het wederzijds respect te bevorderen.

Heel wat reacties gaan over het tso. Deze onderwijsvorm zou **opgewaardeerd** moeten worden. Veel begaafde leerlingen kiezen voor Latijn omdat er niet echt een alternatief is voor hen. STEM zou een mogelijkheid moeten zijn.

Inzake studiekeuze moet de keuze van de jongeren zelf doorslaggevend zijn. We moeten over het algemeen meer **naar hen luisteren en hen verantwoordelijkheid geven**.

"We kunnen niet van alle kinderen sterren maken, maar we kunnen ze wel allemaal op hun manier laten schitteren!"

WELBEVINDEN

Uit de reacties bij de bevraging blijkt duidelijk dat de druk op leerlingen **te groot** is. De lat ligt volgens ouders te hoog. Er is na school te weinig tijd voor ontspanning. Zelfs in vakanties moet er veel gewerkt worden.

Pesten is en blijft een pest. Hier moet meer aandacht voor zijn. Zich goed voelen op school is een voorwaarde om goed te presteren. Als men zich goed voelt, volgt de rest wel. Meer nadruk op talenten ipv punten helpt de motivatie te verhogen want die is bij sommige leerlingen ver te zoeken.

"pesten blijft echt een pest.... hier moet echt meer voor gedaan worden in secundair... (schoolkeuze -en dus richtingkeuze - is hier zeer bepalend... goeie school=school met goed pestbeleid, maar daarom niet de school met de juiste richtingen voor mijn kind..."

"Doe aub iets aan de prestatiedruk! Goede punten zijn fijn, maar brengt voor velen ook veel zorgen met zich mee. Zorg moet er ook zijn voor leerlingen met goede punten en niet enkel voor deze die slecht presteren."

CONCLUSIE

Bijna 900 van de 6216 respondenten wilden nog iets kwijt na het invullen van de bevraging. De modernisering van het secundair onderwijs maakt heel wat los bij ouders. Het ligt hen nauw aan het hart en ze willen hun mening erover laten horen.

Een deel van de ouders benadrukte in hun reactie dat er dringend **verandering** moet komen in het secundair onderwijs. Toch is het niet omdat het onderwijssysteem weinig veranderd is ten opzichte van pakweg 30 jaar geleden (de schooltijd van vele ouders), dat per se alles veranderd moet worden. Ouders vrezen bijv. dat er minder aandacht besteed zal worden aan het verwerven van kennis. Voor vele ouders blijft dit essentieel. Kunnen we dit gegeven koppelen aan de grote druk waar ouders ons op wijzen? Leerlingen zouden onder grote druk staan om te presteren. Veel ouders vinden dat hun kinderen te weinig tijd hebben om zich te ontspannen. Met name de vele groepswerken worden regelmatig genoemd als tijdrovend en niet zinvol.

Tot slot kunnen we uit deze bevraging afleiden dat **gemotiveerde leraren** heel belangrijk zijn. Ouders waarderen de vele inspanningen die reeds gebeuren, maar stellen toch ook vast dat er bij sommige leraren tekortkomingen zijn. Deze zouden beter opgespoord en aangepakt moeten worden.

VCOV vzw
Berkendreef 7 – 3220 Holsbeek
tel: (016) 38 81 00
info@vcov.be – www.vcov.be
V.U. Hugo Knaepen
Contactpersoon: Theo Kuppens
theo.kuppens@vcov.be